

Makale Türü/Article Type: *Derleme/Review*

DOI: 10.47105nsb.859907

Atf/Citation: Sertel, G. & Günbayı, İ. (2021). SCID analizine göre nitel veri toplama sürecinin yönetilmesi. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(1), 107-139.

SCID Analizine Göre Nitel Veri Toplama Sürecinin Yönetilmesi

^a Gülsüm Sertel¹, ^b İlhan Günbayı

^aDoktora Öğrencisi/Öğretmen, Akdeniz Üniversitesi/Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

^bProf. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Türkiye

Öz

Bu çalışmanın amacı, SCID analizine (Sistemik Müfredat ve Öğretim Geliştirme) dayalı olarak nitel araştırma için veri toplama sürecinde gerekli olan kavramsal ve teknik bilgiler ile tutum bilgisine yönelik uygulama fırsatı sunan bir öğrenme kılavuzu geliştirmektir. Çalışmada nitel betimsel tarama araştırmalarından sistemik tarama deseni içerisinde yer alan SCID analizi alt deseni kullanılmıştır. Nitel veri toplama süreci konusunda yazılmış amaçlı ve ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen yöntem kitapları, ilgili makaleler ve dokümanlar incelenmiştir. SCID analizi sonucunda, (1) Nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve tekniklerin belirlenmesi, (2) Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının belirlenmesi ve (3) Farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir nitel verilerin toplanması olmak üzere üç ulaşılabilir hedef belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, çoklu yöntem ve teknikler kullanmanın, uygun amaçlı örnekleme yaklaşımını belirlemenin ve farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir veriler toplamanın nitel veri toplama sürecinin temelini oluşturduğu görülmüştür. Bu öğrenme kılavuzu, sosyal bilimlerde nitel veri toplama sürecinin nasıl yönetileceği konusunda hem akademik personel hem de yüksek lisans/doktora öğrencileri için öğrenme-geliştirme sürecindeki temel adımları kendi kendine uygulayarak kaliteli veri toplamayı ve nitelikli bir araştırma yapmayı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: SCID analizi, nitel araştırma, nitel veri toplama

¹**Sorumlu Yazar/Corresponding Author:** Gülsüm Sertel, Akdeniz Üniversitesi, gulsum_sertel@hotmail.com, Türkiye

Gönderim Tarihi/Received: 13.01.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 07.04.2021

Yayımlanma Tarihi/Published: 30.06.2021

Telif hakkı: © 2021 Sertel & Günbayı. Bu lisans, yazarın orijinal yaratıcı olarak atfedilmesi ve yeniden kullanımın ticari olmayan amaçlarla, yani araştırma veya eğitim amaçlı kullanımla sınırlı olması koşuluyla, kullanıcıların makaleyi kullanmasına, çoğaltmasına, yaymasına veya görüntülmesine izin verir.

Copyright: © 2021 Sertel & Günbayı. This licence permits users to use, reproduce, disseminate or display the article provided that the author is attributed as the original creator and that the reuse is restricted to non-commercial purposes i.e. research or educational use.

Management of Qualitative Data Collection Process According to SCID Analysis

Extended Summary

In social sciences, a backbone of qualitative scientific research may include gathering data from more than one data source. In order to ensure high-quality research the nature of the data collected in qualitative research is very important in analyzing and reporting the data and allowing an in-depth exploration in to the main phenomenon and research aims of the study. This educational guide will outline the general knowledge and skills required in designing and managing the data collection process for qualitative research. Data collection is a set of interrelated activities aimed at gathering quality information to answer research problems. However, as the activities in the qualitative research process are not linear and sequential, data collection and data analysis are intertwined. The qualitative data collection process is carried out as a cycle, consisting of determining the place / participants, ensuring access and creating harmony, purposeful sampling, data collection, data recording, solving in-field problems and storing data (Creswell, 2013, p.145). Deciding on the type of data to be collected requires developing data collection forms and managing the process in an ethical manner (Creswell, 2012, p.264). The aim of this study is to detail the conceptual and technical knowledge, attitude and application opportunities that researchers who want to produce scientific publications should have. The study will culminate in the production of a training guide that shows how to manage the data collection process by complying with the scientific steps of qualitative data collection stages in this process. In this context, the sub-research questions of the study are:

1. How can multiple methods and techniques be used in the process of collecting qualitative data, and how should they be determined?
2. How should the purposeful sampling approach be designed in accordance with the selection of the participants and research sites?
3. How should valid and reliable qualitative data be collected using different strategies?

In this study, Systematic Curriculum and Instructional Development (SCID) analysis was used. Systematic review is a type of literature review that collects and descriptively analyzes more than one publication, book or article related to a topic or a question (Davies, 2004). SCID is a particular strategy of carrying out a systematic review among qualitative descriptive studies. After the determination of the duty / task steps, the task analysis of SCID, in which the task analysis for each step was described, was carried out. A task analysis to be carried out according to SCID analysis consists of the following phases (Günbayı, 2018; Norton & Moser, 2007-2013):

- To determine the purpose of the task,
- To determine enabling objectives
- To have the prerequisites for this task,
- To determine the task steps required to perform the task.

Thus, what follows should be considered.

- Performance standards safety (observable & measurable criteria)

- Tools, equipment, supplies & materials (needed)
- Required knowledge and skills (math, science, & language)
- Safety (concerns)
- Worker behaviors (important to worker success)
- Decisions (identify decisions that must be made by the worker)
- Cues (identify the data needed for making correct decisions)
- Errors (indicate what may result if incorrect decisions are made)

The sample of this study consists of method books, related articles and documents dealing with the issue of qualitative data collection selected with a purposeful and criterion sampling method. In this study, method books, related articles and documents written on qualitative data collection process were used as data collection tools as qualitative data. For the qualitative data collection process, method books, related articles and documents were examined and job analysis stages were determined according to the SCID analysis method. As a result of the SCID analysis, 3 achievable goals for the data collection process and 15 work steps for the realization of these goals were revealed.

Purpose of the Duty/Task: Managing the data collection process by following the scientific steps of qualitative data collection stages

Performance Objectives /Necessary Work Steps:

Objective 1: Determination of multiple methods and techniques to be used in qualitative data collection

Required work steps for Objective 1:

- 1.1. Determining which qualitative research framework to collect data in accordance with
- 1.2. Provide triangulation and diversification by determining more than one data source or multiple methods and techniques to be used in qualitative data collection
- 1.3. Prepare data forms to be used in collecting qualitative data
- 1.4. Review and pilot the prepared open-ended research questions
- 1.5. Determine which data recording procedures / protocols will be used in the collection of qualitative data
- 1.6. Collecting qualitative data, particularly focusing on depth and long-term interactions
- 1.7. Decide when to end the data collection phase
- 1.8. Store the collected data

Objective 2: Determination of a purposeful sampling approach suitable for the selection of the participants and research sites

Required work steps for Objective 2:

- 2.1. Choose a purposeful sampling approach appropriate for the selection of the participants and research venues
- 2.2. Determine the research place and participants
- 2.3. Obtain the necessary permissions to access participants and research venues
- 2.4. Identify access routes to the research space / participants

Objective 3. Collection of valid and reliable qualitative data using different strategies

Required work steps for Objective 3:

- 3.1. Ensure the reliability and validity of qualitative data collected using different strategies
- 3.2. Comply with ethical principles in the qualitative data collection process
- 3.3. Solve the problems encountered in the field

Prerequisites:

- Master's/Doctorate degree in a related field
- Knowledge of social sciences philosophy
- Qualitative research methodology knowledge
- Knowledge of qualitative data collection methods and techniques
- Purposeful sampling information
- Qualitative research validity and reliability information
- Knowledge of ethical principles
- Analytical and critical thinking
- Effective communication skills
- Information and communication technology knowledge.

Keywords: SCID, qualitative research, qualitative data collection

Giriş

Sosyal bilimlerde bir bilim insanı olarak gerekli beceri ve yeterliliklere sahip olmanın, akademik kariyer ve terfi elde etmenin yanı sıra bilimsel bilgi üretilmesinde nitel araştırma makalesi raporlamanın adımlarını doğru bir şekilde gerçekleştirmek oldukça önemlidir (Günbayı, 2018). Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırmacı, araştırmasını doğal ortamında, çoklu veri toplama yöntemleriyle, zamanla beliren desenle, katılımcıların yorumları ve çoklu subjektif görüşlerine odaklanarak, tümevarım ve tümdengelim arasında gidip gelen kompleks muhakeme biçimiyle, yansıtıcı, yorumlayıcı ve bütüncül bir yaklaşımla nitel araştırmanın temel karakteristik özellikleri ve varsayımları çerçevesinde sürdürmelidir (Creswell, 2013).

Nitel bilimsel araştırmanın bel kemiğini genellikle birden fazla veri kaynağından yoğun veri toplanması oluşturmaktadır. Veri toplama, araştırma problemlerine cevap verebilmek için nitelikli bilgiler toplamayı amaçlayan, birbiriyle ilişkili bir dizi faaliyettir. Ancak nitel araştırma sürecindeki faaliyetler doğrusal ve ardışık olmadığı için veri toplama ve analizi iç içe geçmiştir. Nitel veri toplama süreci mekânın/katılımcıların belirlenmesi, erişimin sağlanması ve uyumun oluşturulması, amaçlı örnekleme, veri toplama ve kaydı, alan sorunlarının çözümü ve verilerin saklanması faaliyetlerinden oluşan bir döngü şeklinde yürütülürken (Creswell, 2013, s.145), toplanacak veri türüne karar verilmesi, veri toplama formlarının geliştirmesi ve sürecin etik olarak yönetilmesini gerektirmektedir (Creswell, 2012, s.264).

Nitel bir araştırmada genellikle probleminin yer aldığı sosyal, psikolojik, kültürel, demografik ve fiziksel özelliklere odaklanarak çevreye ilişkin; araştırma sürecini ve bu süreçte yaşananların katılımcı grup üzerindeki etkilerine odaklanarak sürece ilişkin; araştırma grubuna dâhil edilen katılımcıların süreç konusundaki düşüncelerine odaklanarak algılara ilişkin veriler toplanmaktadır (LeCompte & Goetz, 1984). Nitel araştırmalarda görüşme, gözlem ve doküman incelenmesi yöntemlerine (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.41), ek olarak sinema filmi, çeşitli afişler, sanat eserleri, medya ve sosyal medya kaynakları da veri toplama aracı olarak kullanılmaktadır (Forrester & Sullivan, 2018; Creswell, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2016). Nitel araştırmada örneklem özelliğini dikkate alarak çoklu yöntemler kullanarak veri toplamak araştırmada toplanan verilerin geçerliğini ve güvenilirliğini artırmaktadır (Creswell, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2016).

Nitel araştırmada olgu veya olay doğal ortamında incelenmeli (Creswell, 2013; Patton, 1987), araştırma konusunun belirlenmesinden verilerin toplanmasına ve analizine kadar gerçekçi ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır (Bogdan & Biklen, 1992; Creswell, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2016). Nitel veri toplama sürecinde araştırmacı katılımcıların algılarını ve deneyimlerini ortaya koyabilmek için araştırma doğal ortamında ve katılımcılarla etkileşim içinde olmalı (Miles & Huberman, 1994; Yıldırım & Şimşek, 2016), bizzat alanda zaman ve emek harcayarak katılımcı bir rol üstlenmeli (Yıldırım & Şimşek, 2016) dahası araştırmacının kendisi bir veri toplama aracı olarak görev yapmalıdır (Glesne & Peskin, 1992). Dolayısıyla araştırmacının veri toplama

sürecini iyi yöneterek nitelikli verilerin toplaması hem araştırılan problemin çözümüne hem de araştırmanın kalitesinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde nitel araştırma yöntemleri konusunda yazılmış yöntem kitaplarında nitel veri toplama sürecinin ele alındığı görülmüştür (Bogdan & Biklen, 1992; Creswell, 2012-2013; Cropley, 2002; Denzin & Lincoln, 2008; Forrester & Sullivan, 2018; Glesne & Peshkin, 1992; Merriam & Grenier, 2019; Patton, 1980-1987-1990; Punch, 2005; Seidman, 2006; Yıldırım & Şimşek, 2016). Ayrıca nitel araştırma yöntemleri konusunda yazılmış makalelerde nitel araştırma süreçleri ve yöntemleri de ele alınmıştır (Baltacı, 2019; Creswell & Miller, 2000; Shenton, 2004; Türnüklü, 2001). Alan ile ilgili yöntem kitapları ve makaleleri incelendiğinde nitel araştırma sürecinin bir bütün olarak ele alındığı görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, nitel veri toplama sürecinin yönetilmesi için gerekli iş aşamalarının belirlenmesinde SCID (Sistemik Müfredat ve Öğretim Geliştirme) analizi yöntemi kullanılmıştır (Günbayı, 2018; Norton & Moser, 2007-2013). SCID analizinin literatürde yeni bir yöntem olarak yer aldığı görülmektedir. Norton ve Moser (2007) tarafından “*SCID Handbook*” adlı eserde ve Günbayı (2008) tarafından “Sistemik müfredat ve öğretimsel gelişime dayalı nitel bir araştırma makalesi geliştirmek” isimli makalede SCID analizi yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırmada toplanan verinin niteliği, verilerin analizinde ve raporlanmasında, ana olgunun derinlemesine keşfedilmesinde ve çalışmanın kalitesinin artmasında oldukça önemli görülmektedir. Nitel araştırmanın temelini oluşturan nitel veri toplama sürecinde kaliteli veri toplamak, çalışmanın niteliğinin ve başarı düzeyinin artırılmasında önemlidir. Bu çalışmanın amacı, bilimsel yayın üretme görevini gerçekleştiren bilim insanlarının, sahip olması gereken kavramsal ve teknik bilgilerin, tutum bilgisinin ve uygulama fırsatlarının neler olduğunu belirlemek, bu süreçte nitel veri toplama aşamalarının bilimsel adımlarına uyarak veri toplama sürecinin nasıl yönetileceğini gösteren bir eğitim kılavuzu sunmaktır. Bu kapsamda çalışmanın alt problemleri şunlardır:

1. Nitel veri toplamada süreçinde kullanılacak çoklu yöntem ve teknikler nasıl belirlenmelidir?
2. Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımı nasıl belirlenmelidir?
3. Farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir nitel veriler nasıl toplanmalıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel betimsel tarama araştırmalarından sistemik tarama deseni içerisinde yer alan SCID analiz alt deseni yöntemi kullanılmıştır. Sistemik tarama bir konu veya soru ile ilgili birden fazla yayını, kitap veya makaleyi toplayan ve betimsel olarak analiz eden bir alanyazın taramasıdır (Davies, 2004). Bu araştırmada, alanyazına dayalı olarak DACUM (Develop A CURriculum-Müfredat Geliştirme) meslek analizi yöntemiyle bir görevin (duty/task) adımlarının belirlenmesinden sonra, her bir adıma ilişkin iş analizinin yapıldığı SCID (Systematic Curriculum and Instructional Development-Sistemik Müfredat ve Öğretim

Geliştirme) iş analizi gerçekleştirilmiştir. SCID analizine göre yapılacak bir iş analizi şu aşamalardan oluşmaktadır (Günbayı, 2018; Norton & Moser, 2007-2013):

- Görevin/işin amacını belirlemek,
- Ulaşılabilir hedefleri saptamak,
- Bu görev/iş için gerekli ön koşullara sahip olmak,
- Her bir hedefe ulaşabilmek için görevin/işin gerçekleşmesinde gerekli olan iş adımlarını belirlemek, Her bir adım için ise;
 - Performans standartları (gözlenebilir/ölçülebilir kriterlere dayalı),
 - Gerekli olan alet, teçhizat, ekipman ve materyaller,
 - Gerekli olan bilgi ve yetenekler (Matematiksel, bilimsel ve dil)
 - Güvenlik (güvenliği/endişeleri gidermek),
 - İş gören davranışları (başarı için gerekli olan iş davranışlarını belirlemek),
 - Kararlar (iş için alınacak kararları tanımlamak),
 - İpuçları (iş için gereken verileri, işaretleri tespit etmek),
 - Hatalar (hataları/yanlış karar alınması durumunda sonuçlarını önceden görebilmek).

Örneklem

Bu çalışmanın örneklemini amaçlı ve ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen nitel veri toplama konusunu ele alan yöntem kitapları, ilgili makaleler ve dokümanlar oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak nitel veri toplama süreci konusunda yazılmış yöntem kitapları, ilgili makaleler ve dokümanlar nitel veri olarak kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Nitel veri toplama sürecine yönelik olarak yöntem kitapları, ilgili makaleler ve dokümanlar incelenmiş ve SCID analizi yöntemine göre iş analizi aşamaları belirlenmiştir. Bu aşamada belirlenen her bir hedef için gerekli olan performans standartları, gerekli olan materyaller, sahip olunması gereken bilgi ve yetenekler ile tutum ve davranışlar belirlenmiştir. Hedeflere yönelik kararların alınmasında gerekli olan ipuçları, güvenlik önlemleri ve olası hatalar ve sonuçları tespit edilmiştir. Daha sonra tüm bu aşamaların gerçekleştirilmesinde izlenecek adımların uygulanmasına yönelik eğitim kılavuzu hazırlanmıştır. Her bir öğrenme hedefine yönelik olarak kılavuzda eğitim faaliyetleri, iş gören/araştırmacı davranışları, öz kontrol soruları ve cevapları, öz performans düzeyinin belirlenmesine yönelik uygulama örneklerine yer verilmiştir.

Bulgular

Bu çalışmanın bulguları üç bölüm altında incelenmiştir. İlk bölümde, “*SCID analizine göre nitel veri toplama sürecinin yönetilmesi için gerekli iş analizi aşamaları*” oluşturulmuştur. İkinci bölümde ise, bu

aşamalarda belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla iş adımlarının uygulanmasına yönelik “Eğitim Kılavuzu” hazırlanmıştır. Üçüncü bölümde ise “Nitel Veri Toplama Sürecinin Yönetilmesi ile İlgili Uygulanan Eğitimin Değerlendirilmesi” için performans testi hazırlanmıştır. SCID analizi sonucunda veri toplama sürecine yönelik olarak 3 ulaşılabilir hedef ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik 15 iş adımı ortaya konulmuştur.

I. Bölüm: SCID Analizine Göre Nitel Veri Toplama Sürecinin Yönetilmesi İçin Gerekli İş Analizi Aşamaları

Görevin Amacı: Nitel veri toplama aşamalarının bilimsel adımlarına uyarak veri toplama sürecinin yönetilmesi

Ulaşılabilir Hedefler/İş Adımları:

Hedef 1: Nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve tekniklerin belirlenmesi

Hedef 1 için iş adımları:

- 1.1. Hangi nitel araştırma desenine uygun olarak veri toplayacağını belirlemek,
- 1.2. Nitel veri toplamada kullanılacak birden fazla veri kaynağı ya da çoklu yöntem ve teknikleri belirleyerek üçgenleme ve çeşitleme/triangulation sağlamak,
- 1.3. Nitel veri toplamada kullanılacak veri formlarını hazırlamak,
- 1.4. Hazırlanan açık uçlu araştırma sorularını uzman incelemesine sunmak, pilot uygulama yaparak soruları ve veri toplama sürecini şekillendirmek,
- 1.5. Nitel verileri toplama sürecinde hangi veri kayıt prosedürlerini/protokollerini kullanacağını belirlemek,
- 1.6. Nitel veri toplarken uzun süreli etkileşim içerisinde derinlik odaklı veri toplamak,
- 1.7. Nitel veri toplamayı ne zaman sonlandıracağına karar vermek,
- 1.8. Toplanan verileri saklamak,

Hedef 2: Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının belirlenmesi

Hedef 2 için iş adımları:

- 2.1. Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımını seçmek,
- 2.2. Araştırma mekânını ve katılımcıları belirlemek,
- 2.3. Katılımcılara ve araştırma mekânlarına ulaşabilmek için gerekli izinleri almak,
- 2.4. Araştırma mekânına/ katılımcılara erişim sağlamak ve uyum oluşturmak,

Hedef 3: Farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir nitel verilerin toplanması

Hedef 3 için iş adımları:

- 3.1. Farklı stratejiler kullanarak toplanan nitel verilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlamak,
- 3.2. Nitel veri toplama sürecinde etik ilkelere riayet etmek,
- 3.3. Alanda karşılaşılan sorunları çözmek,

Ön Koşullar:

- İlgili alanda yüksek lisans/doktora derecesi
- Sosyal bilimler felsefesi bilgisi
- Nitel araştırma metodolojisi bilgisi
- Nitel veri toplama yöntem ve teknikleri bilgisi
- Amaçlı örnekleme bilgisi
- Nitel araştırma geçerlilik ve güvenilirlik bilgisi
- Etik ilkeler bilgisi
- Analitik ve eleştirel düşünme
- Etkili iletişim becerisi
- Bilgi ve iletişim teknolojileri bilgisi

II. Bölüm: Eğitim Kılavuzunun Uygulanması

Nitel veri toplama sürecinin yönetilmesinde SCID analiz yöntemi ile hedeflerin ve iş adımlarının belirlenmesinden sonra öz öğrenme deneyimlerinin gerçekleştirilmesine yönelik hazırlanan eğitim kılavuzunun uygulanmasına geçilir. Her bir öğrenme hedefine yönelik olarak kılavuzda yer alan öğrenme faaliyetleri, iş gören/araştırmacı davranışları, öz kontrol soruları ve cevapları, öz performans düzeyinin belirlenmesine yönelik uygulama örnekleri sırasıyla gerçekleştirilir.

Hedef 1: Nitel Veri Toplamada Kullanılacak Çoklu Yöntem Ve Tekniklerin Belirlenmesi

Tablo 1'deki Öğrenme Deneyimi#1'de görüldüğü gibi, nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve teknikler hedefine ulaşabilmek için eğitim faaliyetlerindeki öğrenme adımlarını ve özel talimatları yerine getirmelisiniz.

Tablo 1.

Öğrenme Deneyimi #1

Ulaşılabilir Hedef # 1: Nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve tekniklerin belirlenmesi.

Eğitim Faaliyetleri	Özel Talimatlar
<p><i>“Nitel Veri Toplamada Kullanılacak Çoklu Yöntem ve Teknikler”</i> için hazırlanan/verilen bilgi dokümanlarını okuyunuz.</p> <p>Nitel veri toplama yöntem ve tekniklerine ilişkin uzman/danışman tarafından hazırlanan eğitim slaytlarını izleyiniz.</p> <p>Fakültenizdeki nitel araştırma uzmanı ya da akademisyen ile “Nitel araştırmada kullanılacak yöntem ve teknikleri” tartışınız. Siz farklı olarak ne yapardınız?</p> <p>Öz kontrol sorularını tamamlayarak <i>“Nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve teknikler”</i> konusundaki bilginizi gösteriniz.</p> <p>Öz kontrol/model cevap anahtarı ile cevaplarınızı karşılaştırarak bilgi seviyenizi kontrol ediniz.</p> <p>Nitel araştırmacı olarak <i>“nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve teknikler”</i> konusunda uygulamalar yapın, gerektiğinde yardım isteyiniz. Nitel araştırma uzmanı ya da akademisyenlerden, ilerlemenizi değerlendirmesi için kontrol listesini kullanmasını isteyiniz.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gözlem, görüşme/mülakat, doküman incelemesi gibi veri toplama yöntem ve tekniklerinin avantaj ve dezavantajına ilişkin bilgi sahibi olun. 2. Nitel veri toplama yöntem ve tekniklerinin belirlenmesine ilişkin yöntem kitaplarının <ul style="list-style-type: none"> - “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri” (Yıldırım ve Şimşek, 2016) 7-12.bölümleri, - “Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmaların Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi” (Creswell,2012) 7.bölümü, - “Nitel Araştırma Yöntemleri” (Creswell,2013) 7.bölümü, - “Sosyal Araştırmalara Giriş” (Punch,2005) 9.bölümü inceleyin.

Hedef 1 İçin Gerekli İş Adımlarının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

Hangi nitel araştırma desenine uygun olarak veri toplayacağınızı belirlemek

Araştırma amacınıza uygun olarak veri toplayacağınız nitel araştırma desenine karar vermelisiniz. Nitel araştırmacı olarak araştırma sürecinizin önceden kesin sınırlarla sıkı bir şekilde belirlenen bir desenle değil de zaman içinde belirginleşerek, gelişen ve olgunlaşan bir desen içerdiğini unutmamalısınız. Doğal olarak bu sizin araştırmanızın başlangıcında tasarladığınız planınızın tam net olmadığı, araştırma alanına girip veri toplamaya başladıktan sonra sürecin her aşamasında birtakım şeylerin değişebileceği veya yön değiştirebileceği anlamına gelmektedir. Örneğin nitel veri toplamaya başladıktan sonra probleminize yönelik sorular, veri toplama şekliniz ve araçlarınız, katılımcılarınız ya da araştırma mekânınız vb.

değişebilmektedir. Nitel araştırma yaparken temel prensibiniz, katılımcılardan araştırma probleminiz hakkında veri toplarken en iyi yöntemleri kullanarak veri elde etmek olmalıdır (Creswell, 2013, s.47).

Nitel veri toplamada kullanılacak birden fazla veri kaynağı ya da çoklu yöntem ve teknikleri belirlemek, üçgenleme ve çeşitleme/triangulation yapmak

Nitel araştırmanızda gözlem, görüşme, doküman incelemesi, görsel-işitsel materyaller, mecazlar, internet ve sosyal medya vb. veri toplama yöntemlerinden hangisini ya da hangilerini kullanacağınızı belirlemelisiniz. Nitel araştırmanıza uygun olan çoklu yöntem ve teknikleri birlikte kullanarak çeşitleme (triangulation- yöntem çeşitlemesi, veri çeşitlemesi, araştırmacı çeşitlemesi ve kuram çeşitlemesi) ya da üçgenleme yaparak topladığınız verilerin sınırlılıklarını, yanlılığını ve dezavantajlarını ortadan kaldırabilir, geçerliliğini ve güvenilirliğini artırabilirsiniz. Nitel araştırmalarda veri toplamada en yaygın olarak görüşme, gözlem ve doküman incelenmesi yöntemi kullanılmakla birlikte (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.41), çeşitli veri toplama yöntemlerini de kullanabileceğinizi unutmamalısınız. Bunlar arasında gözlem, bireysel görüşme, odak grup görüşmesi, söylev ve metin analizi gibi veri toplama yöntemlerine ek olarak sinema filmi, çeşitli afişler, sanat eserleri, medya yayınları ve sosyal medya kaynaklarını da veri toplama aracı olarak kullanabilirsiniz (Forrester & Sullivan, 2018; Creswell, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2016). Bir nitel araştırmacı olarak örneklem özelliğini de dikkate alarak farklı yöntemleri kullanarak veri toplamanız çalışmanızda kullanacağınız verilerin geçerliğini ve güvenilirliğini artıracaktır (Creswell, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2016).

Araştırmada farklı nitelikteki yöntem ve teknikleri bir arada kullanmanın bir keyfiyet değil zorunluluk olduğunu, tek bir yöntem ve tekniğin araştırma probleminize yönelik sosyal gerçekliğe bakış açısı, anlama ve açıklaması bakımından sınırlı ve yanlı olabileceğini dikkate almalısınız (Türnüklü, 2001). Araştırma sorunuzu farklı yöntemsel açılardan ele aldığınızda tek bir yöntem, tekniğe, ölçüme ve ölçme aracına bağlı olarak elde edeceğiniz verinin sınırlılıklarını, yanlılığını ve dezavantajlarını ortadan kaldırabileceğinizi unutmamalısınız (Denzin, 1989). Benzer şekilde çeşitleme/triangulation ile nitel çalışmanızdaki sosyal olgunun incelenmesinde farklı araştırma yöntem ve tekniklerini birlikte kullanarak (Denzin, 1994; Yıldırım & Şimşek, 1999), bu süreçte topladığınız farklı nitelikteki verilerle araştırmanızın geçerliğini ve güvenilirliğini artırabilirsiniz (Hammersely & Atkinson, 1995). Aynı zamanda araştırmanızda çeşitleme yaparak hem karmaşık insan davranışlarını daha zengin ve derinlemesine açıklayabilir ve betimleyebilirsiniz (Cohen & Manion, 1994), hem de toplumsal gerçekliğe farklı noktalardan ve açılardan bakarak daha kapsamlı ve derin bilgi toplayabilirsiniz (Miller, 1997). Ayrıca üçgenleme yaparak çoklu ve farklı kaynakları, yöntemleri, araştırmacıları ve teorileri destekleyici kanıtlarla (Ely, Anzul, Friedman, Garner & Steinmetz, 1991; Erlandson, Harris, Skipper & Allen, 1993; Glesne & Peshkin, 1992; Lincoln & Guba, 1985; Merriam, 1988; Miles & Huberman, 1994; Patton, 1980-1990), farklı veri kaynaklarındaki bir kodu veya temayı desteklemek için kullanılabilir ve bulgularınıza geçerlilik kazandırabilirsiniz (Creswell, 2013).

Nitel veri toplamada kullanılacak araçları, veri toplama formlarını hazırlamak ve geliştirmek

Nitel araştırmanız için veri toplamada kullanacağınız araçları belirlemeli, yapılandırılmış ya da yarı yapılandırılmış veri toplama formlarını literatüre dayalı olarak hazırlamalı veya geliştirmelisiniz. Literatürde yer alan dört temel nitel veri toplama formu olan gözlem, görüşme, doküman incelemesi ve görsel-işitsel materyallerin yanında, son yıllarda ortaya çıkan günlüğe anlatı hikâye yazımı, e-posta mesajlarının metin olarak kullanımı, video kayıtlarının ve fotoğrafların incelenmesi yoluyla gözlem gibi yeni veri toplama formlarını da kullanabilirsiniz. Aynı zamanda sanal odaklı gruplar, e-posta ve metin temelli sohbet odaları yardımıyla web tabanlı mülakatlar, web günlükleri ve günlükler ve internet mesaj platformları, anlık mesajlar, video konferanslar, web sayfasındaki görüntüler ve sesler aracılığıyla da çevrimiçi veri toplama araçlarını kullanabilirsiniz (Creswell, 2013, s.157). Ayrıca nitel araştırmanız için veri toplama aracınızın geliştirme sürecinde esnek olmalısınız, araştırma probleminizin çözümünde size herhangi bir katkı sağlamayacağını düşündüğünüz detaylarla ilgilenmemelisiniz (Baltacı, 2019). Araştırmanız için hazırlayacağınız ya da geliştireceğiniz görüşme (yapılandırılmış/yarı yapılandırılmış) formlarında az sayıda, açık ve anlaşılır soru olmasına; gözlem kontrol çizelgelerinizde araştırma probleminizin çözümüne katkıda bulunacak davranış kriterlerinin belirlenmiş olmasına (Eysenbach & Köhler, 2002; Seidman, 2006) özen göstermelisiniz.

Hazırlanan açık uçlu araştırma sorularını uzman incelemesine sunmak, pilot uygulama yaparak soruları ve veri toplama sürecini şekillendirmek

Nitel araştırmalarda araştırma probleminize uygun olarak görüşme yapmak için hazırlamış olduğunuz açık uçlu sorular için bir uzman görüşüne başvurmalısınız ve uygulama prosedürlerinizi gözden geçirmelisiniz. Araştırma sürecinde uzman teyidini alarak toplanan verilerin iç geçerliliğini ve inandırıcılığını artırmalısınız. Uzman değerlendirmesinden geçen açık uçlu soru formlarınıza son halini verdikten sonra veri toplanacak hedef kitleye pilot uygulama yapmalısınız. Nitel veri toplama sürecinde araştırma problemine katkı sağlamayacak ayrıntılara odaklanmak, çok miktarda ilgili ve ilgisiz veri setlerine ulaşmak sizin “zaman tuzakları”na düşmenize (Denzin & Lincoln, 2008; Merriam & Grenier, 2019; Miles & Huberman, 1994; Shenton, 2004); bol zamana ihtiyacınızın olması gerektiğini düşünmenize, verilerin zenginliği karşısında boğulmanıza neden olabilir. Bu noktada sınırlı veri toplayarak işe başlamalı ve tecrübe kazanmak için bir veya iki mülakat veya gözlemden oluşan pilot bir uygulama yapmalı; böylelikle de araştırmanızda veri toplamak için ihtiyacınız olan gerekli zamanı tahmin etmelisiniz (Creswell, 2013, s.171). Yapacağınız pilot uygulama size araştırma materyallerinizi geliştirilmenizi ve gerekli düzeltmeleri yapmanızı, bir gözlemci olarak ön yargı düzeyinizi değerlendirmenizi, sorularınızın çerçevesini belirlemenizi, geçmişe yönelik bilgi toplamanızı ve araştırma prosedürüne adapte olmanızı sağlayacaktır. Aynı zamanda uygulamalar uygunluk, bireylere ulaşma ve coğrafi yakınlığa dayalı olarak pilot uygulama yapmak, sizin veri toplama planlarınızı düzeltmenize ve sorularınızı birbiri ile ilişkilendirmenizde yararlı olacaktır (Creswell, 2013, s.165).

Nitel verileri toplama sürecinde hangi veri kayıt prosedürlerini/ protokollerini kullanacağınızı belirlemek

Nitel veri toplama ve kaydetme yönteminize uygun olarak daha önceden tasarlamış olduğunuz gözlem ya da görüşme protokolünden hangisini kullanacağınıza karar vermeli, bu süreçte elde ettiğiniz verileri kaydetmelisiniz. Görüşme (bireysel/odak grup) sürecinde bireylerin verdiği cevapları kaydetmenizi sağlamak için başlıklar, görüşmenin başlama ve bitiş süresi, görüşme sonucuna dair düşünceler ve katılımcılara teşekkür etme gibi bazı bölümlerin bulunduğu bir görüşme protokolü görüşme sürecini organize etmenize yardımcı olacaktır. Bir gözlem süresince elde edeceğiniz bilgileri kaydetmek için kullanacağınız başlık, gözlemin yapıldığı yer, süre, tarih ve aktivitelerin kaydedildiği açıklayıcı notlar, analiz aşamasında tema geliştirmede kullanılabilecek faaliyetlere yönelik sonuçların özeti, faaliyetlerin yansımaları ve sürece yönelik alan notlarını içeren yansıtıcı notlar gibi bölümlerin yer aldığı gözlem protokolü işinizi kolaylaştıracaktır. Nitel veri toplayan bir araştırmacı olarak, ister gözlem isterse mülakat protokolünü kullanınız, buradaki dikkat edeceğimiz en temel nokta bu süreçte topladığınız bilgilerin kayıt edilmesi yani “veri kaydı” olmalıdır. Bu süreçte gözlemsel alan notları, mülakat kaydı, haritalama, mevcut kişi sayısını belirleme, fotoğraflama, ses kaydı ve dokümanlar gibi çeşitli formlar aracılığıyla elde edeceğimiz bilgileri kaydetmelisiniz. Ayrıca başlıklardan oluşan kısa notlar, günlük kayıtları, özetler ya da tanımlayıcı özetleri informel bir süreçte veri kaydı olarak kullanabilirsiniz. Bu veri kayıt formlarını anlatı, etnografya, durum çalışması vb. araştırmalarınızda da oldukça yaygın bir şekilde kullanabilirsiniz (Creswell, 2013).

Nitel veri toplarken uzun süreli etkileşim içerisinde derinlik odaklı veri toplamak

Veri toplama sürecinde araştırma mekânı ve katılımcılarla uzun süreli etkileşim içinde bulunarak derinlik odaklı veri toplamalısınız. Nitel araştırmanızın veri toplama sürecinde veri kaynakları (katılımcılar, gözlenen ortamlar, dokümanlar vb.) ile uzun süreli bir etkileşim içinde olmanız, bireysel varlığınızın ve öznel algılarınızın diğer bireyler üzerindeki olumsuz etkisini azaltması bakımından önemli olacaktır. Araştırmacı olarak gözlem sayısını artırmanız ya da gözlem yaptığınız ortamda uzun süreli kalmanız, gözlenen ortam ya da gözlem ortamına dâhil edilen bireyler üzerindeki başlangıç etkinizi azaltmanıza, gözlenen sürecin kendi doğal ortamına geri dönmesine yardımcı olacaktır. Unutmamak gerekir ki, kısa süreli yapacağınız gözlemlerde bireyler araştırmacı olarak sizden etkilenerek doğal durumundan farklı davranışlar sergileyecek; ayrıca görüşme yaptığınız bireyler de görüşmenin başında araştırmacı etkisine daha açık olacak, ancak görüşme süresi ilerledikçe karşılıklı güven ortamının artmasının bir sonucu olarak görüşme yaptığınız bireyler de daha samimi yanıtlar verebilecektir. (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.278). Böylece uzun süreli etkileşim ile topladığınız veriler daha sağlıklı ve gerçekçi olacaktır.

Bir araştırmacı olarak çalıştığınız olay, olgu, durum ve yorumların doğasına uygun bir şekilde katılımcıların bakış açısıyla derinlemesine veri toplamalı ve bunları teyit etmelisiniz. Derinlik odaklı toplamış olduğunuz verileri birbiriyle sürekli karşılaştırmalı, yorumlamalı, kavramsallaştırmalı, araştırmaya

katılan bireylerin bile açık bir biçimde farkında olmadıkları bazı örüntüleri ortaya çıkarmalısınız. Aksi takdirde bir araştırmacı olarak topladığınız verileri özetleyerek, bir kayıt cihazı vazifesinden daha öte bir iş yapmamış olursunuz. Bu nedenle araştırmacı olarak topladığınız verilere eleştirel bir gözle bakmalı, bu verilerin araştırma sorularınıza yanıt vermede yeterliliğini ve ulaştığınız sonuçların gerçekte ne derece örtüşüğünü sorgulamalı, gerekirse ek veriler toplayarak bulgularınızı teyit etmelisiniz (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.278).

Nitel veri toplamayı ne zaman sonlandıracağına karar vermek

Nitel çalışmanızda araştırma problemine çözüm bulmak için belirlediğiniz veri toplama sürecinde, elde ettiğiniz kavramlar ile süreçlerin tekrar etmeye başladığı aşama olan veri doyum noktasına ulaştığınızda veri toplamayı sonlandırmalısınız. Nitel araştırmanızı sürdürürken veri toplamayı sonlandırmanız için örneklem büyüklüğünün (katılımcıların/mekânın sayısı) belirlenmesinde dikkate aldığınız araştırmanın odağı, veri miktarı ve kuramsal örnekleme stratejiniz bu konuda size yol gösterecektir (Cropley, 2002; Patton,1987). Araştırmanızın odağı gereği bazen bir ya da birkaç durumla aynı anda çalışırken, bazen de belirli özelliklere sahip bir grup ile tek başına çalışabilirsiniz. Örneğin, yılın öğretmeninin uyguladığı eğitim ve öğretim stratejileri için tek bir öğretmenle çalışırken, genelde öğretmenlerin kullandığı eğitim ve öğretim faaliyetleri için daha fazla öğretmenle çalışabilirsiniz. Ayrıca katılımcı (lar)dan elde etmeyi planladığınız verinin derinliği ve genişliği yani veri miktarı da örneklem büyüklüğü ile ters orantılı olup, veri toplama sürecinizi sonlandırmanızda etkili olacaktır. Örneğin, bir araştırmanıza iki saatlik görüşmelerle 20 kişi dâhil edebilir ya da bir kişiyle farklı zamanlarda defalarca derinlemesine görüşme ya da gözlem yapabilirsiniz. Diğer taraftan kuramsal örnekleme yaparak, kuram oluşturma stratejisi ile yaptığınız araştırmalarınızda, araştırma sorunuzun yanıtı olabilecek kavramların ve süreçlerin tekrar edilmeye başladığı aşama olan veri doyum noktasına ulaşınca kadar veri toplamaya devam edebilirsiniz (Glaser & Strauss, 1967). Nitel bir araştırmacı olarak, veri toplamada doyum noktasına ulaştığınızı fark ettiğiniz anda veri toplama işini sonlandırmalısınız. Tekrarların başlaması doyuma ulaştığınızı ve yeterli örneklem büyüklüğüne eriştiğinizi göstermektedir.

Toplanan verileri saklamak

Topladığınız nitel verilerinizi gerektiğinde teyit incelemesi yapılabilmesi bakımından uygun büyüklükte ve kalitedeki depolama araçlarında saklayınız. Kitaplar ve makalelerde toplanan nitel verilerin saklanması konusuna oldukça az yer verilmekle birlikte, verilerin saklanması yaklaşımı topladığınız verilerin türüne ve araştırma yaklaşımınıza bağlı olarak çeşitlilik gösterecektir. Örneğin, araştırmacı olarak bir anlatı yaşam öyküsü yazdığınızda “toplu haldeki el yazısı notlarınızı ve kaset kayıtlarınızı” saklamak için bir dosyalama sistemi geliştirmelisiniz (Plummer,1983, s.98). Her türde gerçekleştirdiğiniz araştırmalarınız için topladığınız verilerin yedeklenmesi ve veri tabanında yaptığınız değişikliklerinizin belirtilmesi önemli olmakla birlikte, nitel araştırmalarınızda da yaygın olarak kullanacağınız verilerinizi (alan notları, transkripsiyonlar, kabataslak notlar vb.) nasıl düzenleyeceğinize ve nasıl saklayacağınıza daha

fazla dikkat etmeli ve önem verilmelisiniz. Bu konuda büyük veri tabanları kullanabilmekle birlikte her zaman bilgisayar dosyalarınızı yedeklemeli, görüşmelerinizde yüksek kaliteli ses kayıt cihazları kullanmalı, toplanan veri türlerini listelemeli, katılımcıların gizliliklerini korumalı ve her çalışmanızda topladığınız verileri kolayca bulma ve tanımlama için görsel bir araç olarak veri toplama matrisi geliştirmelisiniz (Creswell, 2013, s.175). Ayrıca araştırmanızda ulaştığınız yargıların, yorumların ve önerilerin ham verilerle teyit edilmesini, incelenmesini gerektiren durumlar olabileceğini unutmamalısınız. Bu nedenle nitel bir araştırmacı olarak tüm veri toplama araçlarını, ham verileri, analiz aşamasında yaptığınız kodlamaları ve rapora temel oluşturan algıları, notları, yazıları ve çıkarımları saklamalı ve gerektiğinde böyle bir incelemeye sunmanız gerekecektir (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Gerekli Aletler, Ekipmanlar, Malzemeler ve Materyaller

Hedef 1'deki nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve teknikleri belirlemek ve *Öğrenme Deneyimi#1* eğitimi için gerekli olan aletler, ekipmanlar, malzemeler ve materyallerden bazıları şunlardır:

- Nitel araştırma metodlarına ilişkin referans kitapları, makale, tezler vb.,
- Gerekli kırtasiye malzemeleri,
- Ses kayıt cihazı, kamera, bilgisayar, yazılım (Word/Excel/SPSS/NVIVO,vb)
- Gözlem ve görüşme formları, kontrol listeleri,
- Elektronik araçlar, iletişim ve sosyal medya araçları.

İş Gören/Araştırmacı Davranışları

Hedef 1'deki nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve teknikleri belirlemek ve *Öğrenme Deneyimi#1* eğitimi için iş gören/ araştırmacı olarak sahip olmanız gereken bazı davranışlar, bilgi ve yetenekler şunlardır:

- Analitik düşünme becerisi,
- Etkili iletişim becerisi,
- Dinleme ve empati becerisi,
- Gözlem ve görüşme yapabilme,
- Dikkatli, özenli ve disiplinli olma,
- Sabırlı, sistemli, kararlı, çalışkan olma,
- Hedef odaklı, uzman, yetkin ve bilinçli olma,
- Esnek ve pratik düşünme becerisi.

Öz Kontrol

Talimatlar: Hedef 1'deki nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve teknikleri belirlemek ve *Öğrenme Deneyimi#1* eğitimindeki gelişim düzeyinizi belirlemek için Tablo 2'deki soruları yanıtlayınız.

Tablo 2.

Öğrenme Deneyimi#1 İçin Öz Kontrol Soruları

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Nitel veri toplama aşamasında araştırma deseni değiştirilmez.		
2. Tek bir kaynaktan ve tek bir yöntemle veri toplamak verilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini artırır.		
3. Nitel veri toplamada en sık kullanılan veri toplama yöntemleri gözlem, görüşme ve doküman incelemesidir.		
4. Aynı olguyu araştırmak için birden fazla veri kaynağından veri toplanmasına veri çeşitlemesi/data triangulation denir.		

5.	Veri toplamada kullanılacak açık uçlu sorulardan oluşan veri formu oluşturulduktan sonra alanında uzman bir kişi tarafından değerlendirilmesi gereklidir.
6.	Hangisi nitel araştırmada kullanılan veri toplama yöntem ve tekniklerinden biridir? A)Gözlem B)Görüşme C)Doküman İncelemesi D)Görsel-işitsel materyaller E)Hepsi
7.	Veri toplarken birden fazla veri kaynağı ya da çoklu yöntem ve teknikleri kullanmak gerekli midir? Açıklayınız

Öz Kontrol Örnek/Model Cevapları

Talimatlar: Hedef 1'deki nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve teknikleri belirlemek ve *Öğrenme Deneyimi#1* eğitimindeki gelişim düzeyinizi belirlemek için kendi cevaplarınızı Tablo 3'te yer alan öz kontrol örnek/model cevapları ile karşılaştırınız.

Tablo 3.

Öğrenme Deneyimi#1 İçin Öz Kontrol Örnek/Model Cevapları

1.	YANLIŞ	Nitel veri toplama aşamasında araştırma deseni zamanla gelişir ve değişebilir.
2.	YANLIŞ	Çünkü, çoklu veri toplama yöntemlerinin kullanılması toplanan verilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini artırır.
3.	DOĞRU	
4.	DOĞRU	
5.	DOĞRU	
6.	E)Hepsi	
7.	MODEL CEVAP	Nitel araştırmalarda çoklu yöntem ve tekniklerin kullanılması yani veri çeşitlemesi yapılması öncelikle toplanan verilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmak için gereklidir. Ayrıca çoklu yöntem ve tekniklerini bir arada kullanmak bir gereklilikten çok zorunluluktur. Çünkü tek bir yöntem, tekniğe, ölçüme ve ölçme aracına bağlı olarak elde edilen bilginin sınırlılıklarının, yanlılığının ve dezavantajlarının ortadan kaldırılması için gereklidir. Araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmak karmaşık insan davranışlarını daha zengin ve derinlemesine açıklamak ve betimlemek için önemlidir.

Uygulama Örnekleri

Kurallar: Tablo 4'teki kontrol listesini rehber olarak kullanarak nitel veri toplama yöntem ve teknikleri konusunda yeteneğinizi kontrol listesini kullanarak gözden geçiriniz.

Tablo 4.

Öğrenme Deneyimi#1 İçin Örnek Uygulama

Davranışlar	Hedef 1: Nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve tekniklerin belirlenmesi		
	Performans Seviyesi		
Nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve tekniklerin belirlenmesi konusunda nitel araştırmacı,	Evet	Yardım ile	Hayır
1. Nitel araştırma desenine uygun olarak veri toplayacağını belirlemiştir.			
2. Birden fazla veri kaynağından ya da çoklu yöntem ve tekniklerden yararlanarak veri çeşitliliğini sağlamıştır.			
3. Nitel veri toplamada kullanacağı veri formlarını hazırlamıştır.			
4. Hazırlanan açık uçlu araştırma sorularını uzman değerlendirmesine sunmuştur.			
5. Ön deneme yaparak soruları şekillendirmiş veri toplama formunu geliştirmiştir.			
6. Nitel veri toplama sürecinde hangi kayıt protokollerini kullanacağını belirlemiştir.			
7. Nitel veri toplamayı ne zaman sonlandıracağına karar vermiştir.			
8. Toplanan nitel verileri nasıl saklanıp depolanacağını belirlemiştir.			

Performans Düzeyi: Bu uygulama örneklerini bitirdiğinizde içerdiği her faaliyeti rahatlıkla tartışabilir ve uygulayabilir olmalısınız.

Hedef 2: Katılımcıların ve Araştırma Mekânlarının Seçimine Uygun Amaçlı Örneklem

Yaklaşımın Belirlenmesi

Tablo 5'teki Öğrenme Deneyimi#2'de görüldüğü gibi, nitel veri toplamada katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının belirlenmesi hedefine ulaşabilmek için eğitim faaliyetlerindeki öğrenme adımlarını ve özel talimatları yerine getirmelisiniz.

Tablo 5.

Öğrenme Deneyimi # 2

Ulaşılabilir Hedef#2: Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının belirlenmesi	
Eğitim Faaliyetleri	Özel Talimatlar
“Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının belirlenmesi” için hazırlanan/verilen bilgi dokümanlarını okuyunuz.	1. Amaçlı örnekleme türleri konusuna ilişkin bilgi sahibi olun.
Amaçlı örneklemeyle ilişkin uzman/danışman tarafından hazırlanan eğitim dosyasını inceleyiniz.	2. Nitel araştırmada örnekleme belirlenmesine ilişkin yöntem kitaplarının
Nitel araştırmada amaçlı örnekleme başlıklı eğitim sunumunu izleyiniz.	- “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri” (Yıldırım & Şimşek, 2016) 6.bölümü,
Amaçlı örnekleme yaklaşımını nasıl yapacağımız konusunda bir nitel araştırma uzmanı ya da bir akademisyenle tartışınız. Siz farklı olarak ne yapardınız?	- “Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmaların Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi” (Creswell, 2012) 7.bölümü,
Öz kontrol sorularını tamamlayarak katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının belirlenmesi konusundaki bilginizi gösteriniz.	- “Nitel Araştırma Yöntemleri” (Creswell, 2013) 7.bölümü inceleyin.
Öz kontrol örnek/model cevapları ile cevaplarınızı karşılaştırarak bilgi seviyenizi kontrol ediniz.	
Nitel araştırmacı olarak “Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının belirlenmesi” konusunda uygulamalar yapın, gerektiğinde yardım isteyiniz. Nitel araştırma uzmanı ya da akademisyenlerden, ilerlemenizi değerlendirmesi için kontrol listesini kullanmasını isteyiniz.	

Hedef 2 İçin Gerekli İş Adımlarının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımını seçmek

Nitel veri toplama amacınıza uygun olarak çalışacağınız araştırma mekânınızı ve katılımcıları seçmek için gerekli olan amaçlı örnekleme stratejinize karar vermelisiniz. Araştırmacı olarak araştırdığınız ana olgu hakkında bilgi edinmek veya ana olguyu derinlemesine keşfetmenizi sağlamak için bireyleri ve araştırma mekânlarınızı nitel araştırmaya özgü olan amaçlı örnekleme yaklaşımıyla maksatlı bir biçimde seçmeniz gerekecektir. Bu seçme işini yaparken dikkat etmeniz gereken nokta araştırmaya dâhil edeceğimiz mekânların ya da katılımcıların araştırma konunuz hakkında bilgi açısından zengin olup olmadıklarıdır. Ayrıca amaçlı örnekleme yaklaşımıyla araştırmanızdaki, bireyleri veya araştırma mekânlarını derinlemesine keşfederken, aynı zamanda da bireylerin incelediğiniz olgu hakkında bilgi edinmesine ya da seslerini başka türlü duyuramayan “susturulmuş” bireylere de söz hakkı vererek seslerini duyurmalarına fırsat vermiş olursunuz. Herhangi bir nitel çalışmanızda, sadece bir mekânda ya da birçok mekânda çalışabileceğiniz gibi bireyler ve gruplar veya bunların kombinasyonu ile de çalışmaya karar verebilirsiniz. Bu noktada kullanacağınız örnekleme stratejilerinizin, veri toplamadan önce veya veri toplamaya başladıktan sonra (gelişen desen ile tutarlı bir yaklaşım) kullanılmalara göre farklılaşabileceğinizi unutmamalısınız. Veri

toplamaya başlamadan önce kullanabileceğiniz bazı “amaçlı örnekleme” türleri maksimum çeşitlilik, aşırı durum örnekleme, tipik durum örnekleme, kuram veya kavram örnekleme, homojen örnekleme ve eleştirel örneklemedir. Veri toplamaya başladıktan sonra ise kullanabileceğiniz bazı “amaçlı örnekleme” türleri fırsat örnekleme, kartopu örnekleme ve doğrulayıcı/yanlışlayıcı örneklemedir (Creswell, 2012).

Araştırma mekânını ve katılımcıları belirlemek

Nitel çalışmanızda veri toplamak için araştırma mekânını ve katılımcıları belirlemelisiniz. Amaçlı örnekleme stratejinize uygun olarak seçtiğiniz örnekleme metodolojisi ile doğru örnekleme boyutunu seçmelisiniz. Nitel araştırmanızda az sayıda birey veya durum ile çalışmak tipik bir özellik olmakla birlikte, örnekleme dâhil edeceğiniz katılımcıların veya araştırma mekânlarının sayısı bir nitel araştırmanızdan diğerine farklılık gösterecektir. Bazen tek bir birey ya da araştırma mekânıyla çalışabilirken, diğer taraftan bu sayı 1 veya 2’den 30 veya 40’a kadar çeşitlilik gösterebilecektir. Veri toplama sürecinde örneklem büyüklüğü ya da araştırma mekânlarının sayısını belirlemeniz sizin örneklem seçme stratejinizle eşit derecede öneme sahip olup, buna karar verirken dikkat edeceğiniz temel nokta çalıştığınız her bir mekân veya birey hakkında derinlemesine geniş bilgiler elde edebileceğiniz örneklem büyüklüğüne ulaşmak olacaktır (Creswell, 2012-2013). Nitel araştırmanız için katılımcıların ve mekânların sayısını (örneklem büyüklüğü) belirlemenizde çalıştığınız olgu çerçevesinde ele aldığınız araştırmanızın odağını, derinlik odaklı olarak toplayacağınız verinin miktarını ve veri doyumuna ulaşmaya kadar devam eden kuramsal örnekleme stratejinizi dikkate almalısınız (Crospley, 2002; Patton, 1987). Nitel araştırmanız için katılımcıların veya mekânların bulunması, bunlara erişimin sağlanması ve bunlardan etkili veri elde etmek için onlarla bağ kurulması önemli bir süreç olup, bunları çalışma probleminizin çözümüne yönelik istekli olarak katkı sağlayabilecek bireylerden amaçlı örneklem seçimi stratejisi kullanarak belirlemeniz gerekmektedir. Nitel araştırmanızda örneklem için kaç kişiye veya mekâna ihtiyaç duyacağınız konusunda araştırma amacınıza, deseninize ve amaçlı örneklem stratejinize uygun olarak karar vermeniz gerekmektedir (Creswell, 2013).

Katılımcılara ve araştırma mekânlarına ulaşabilmek için gerekli izinleri almak

Nitel veri toplayabilmek için kurumsal değerlendirme kurulundan (üniversite etik kurulu) onay, araştırma mekânındaki kilit kişilerden (öğretmen, okul müdürü, grup lideri vb.) ve katılımcılardan araştırmaya gönüllü katıldıkları, araştırmanın amacı ve gizlilik koşulları hakkında aydınlatıldıklarına dair bilgilendirilmiş onam almalısınız. Üniversite kampüsünde yapacak olduğunuz araştırmanızı gözden geçiren, kurallara uygun olarak düzenlendiğini onaylayan ve fakülte üyelerinden oluşan Etik Kurulu’ndan Bilimsel Yayın ve Etik Kurulu onayı almalısınız. Bu noktada kurumsal etik kurulu izniyle, Federal İlaç Kurumu Yönergesine dayalı olarak bireylere saygı duyma (bireylerin onayı, gizlilik hakları ve gerçek kimliğini saklama), yararlılık (bireylerin risklerine karşı araştırmanın yararlarını tartma) ve adalet (bir çalışmadaki katılımcılar için eşitlik) ilkelerini de yerine getirmiş olacaksınız. Yapacak olduğunuz çoğu eğitim araştırmalarınızda, veri toplamadan önce enstitüler veya kurumlardan, bir katılımcı veya katılımcılar

grubundan, öğrenci olan katılımcıların ebeveynlerinden ve araştırmayı yapılandığı üniversiteden vb. birtakım bireylerden ve gruplardan izinler almanız gerekebilir (Creswell, 2012). Mekânlara ve bireylere erişimin sağlanması hususunda yapacağınız araştırmalarınızda üniversite etik kurulundan çalışmanızın uygunluğuna, potansiyel zararlarına veya katılımcılara yönelik risklerine dair etik kurulundan izin almanızın yanında; katılacak bireylerin gizliliklerinin korunacağı, araştırma nedeniyle maruz kalabilecekleri potansiyel zarar ihtimaline yönelik olarak hassas davranılacağı konusunda araştırmaya başlamadan önce katılımcılardan bilgilendirilmiş onam izni almalısınız. Bu onam formunda katılımcıların istediği zaman kendi isteğiyle çalışmadan çekilme hakkının olduğu; çalışmanın ana amacına ve veri toplama sürecinde izlenecek prosedürlere, katılımcıların gizliliğinin korunmasına, çalışmaya katılımı ilişkili bilinen risklerin bulunmadığına, katılımcıların doğrudan elde edecekleri beklenen kazanımlara, katılımcıların ve aynı zamanda araştırmacının imzasının bulunmasına dikkat etmeniz gerekecektir (Creswell, 2012-2013).

Araştırma mekânına/katılımcılara erişim sağlamak ve uyum oluşturmak

Araştırma mekânına erişimi sağlayan ve veri toplanmasını kolaylaştıran aracı kilit kişilere, katılımcılara ulaşmalı ve bireylerle uyum sağlamalısınız. Araştırma yapacağınız alana ve katılımcılara erişiminizi sağlayacak ve veri toplamanızı kolaylaştıracak olan aracı kilit bireyleri bulmanız, araştırma mekanlarından ve katılımcılardan izin almanızı ve onlarla uyum sağlamanızı kolaylaştıracaktır. Bu süreç, nitel araştırma yaklaşımınıza bağlı olarak farklılık göstermekle birlikte çalışmanızdaki katılımcıların belirlenmesinde sağladıkları katkılar ve uyum nedeniyle aracı kilit kişilere çalışmanızın amacı hakkında bilgi vermeli, onları motive edici yöndeki davranışlarından dolayı takdir etmeli, eğer isterse gizliliklerini garanti etmelisiniz. Özellikle aracı kişi yaklaşımı, etnografya çalışmalarınızda erişim sağlayacağınız kültüre yabancı olduğunuzda, genellikle o kültürel grubun bir üyesi ya da kültürel grubun iç yüzünü bilen içeriden birisi ile ilk temas kurduğunuz kişi olup diğer katılımcılara ulaşımınızı sağlayacaktır (Hammersley & Atkinson, 1995). Araştırmacının Gerek etnografya gerek durum çalışmalarınızda aracı kilit kişileri, çalışmanız hakkında bazı bilgiler konusunda açıklamalar yaparak bilgilendirmeniz gerekmektedir. Bu noktada, neden bu mekânın seçildiği, çalışma süresince bu mekânda ne yapılacağı, araştırmanın bu mekânda ne kadar zaman geçireceği, araştırmacının varlığının rahatsız edici olup olmadığı, sonuçların nasıl rapor edileceği, aracı kişinin, katılımcıların ve çalışma mekânının çalışmadan kazanımının ne olacağı (karşılıklılık ilkesi) gibi konulara açıklık getirmelisiniz (Bogdan & Biklen, 1992).

Aletler, Ekipmanlar, Malzemeler ve Materyaller

Hedef 2'deki nitel veri toplamada kullanılacak mekânların ve katılımcıların seçiminde kullanılacak amaçlı örnekleme yaklaşımını belirlemek ve *Öğrenme Deneyimi#2* eğitimi için gerekli olan aletler, ekipmanlar, malzemeler ve materyallerden bazıları şunlardır:

- Bilgisayar, Yazılım (Word/Excel/SPSS/NVIVO vb),
- Kırtasiye malzemeleri,
- Araştırma mekânların, katılımcıların ve aracı kişilerin listesi

İş Gören/Araştırmacı Davranışları

Hedef 2'deki nitel veri toplamada kullanılacak mekânların ve katılımcıların seçiminde kullanılacak amaçlı örnekleme yaklaşımını belirlemek ve *Öğrenme Deneyimi#2* eğitimi için iş gören/araştırmacı olarak sahip olmanız gereken bazı davranışlar, bilgi ve yetenekler şunlardır:

- Nitel araştırma örnekleme yöntem ve teknikleri bilgisi,
- Analitik düşünme becerisi,
- Gözlem ve görüşme yapabilme,
- Dikkatli ve özenli olmak,
- Disiplinli, sabırlı, kararlı, sistemli olma,
- Dinleme ve empati becerisi,
- Esnek ve profesyonel,
- Etik ve güvenilir,
- Hedef odaklı olma.

Öz Kontrol

Talimatlar: Hedef 2'deki nitel veri toplamada kullanılacak mekânların ve katılımcıların seçiminde kullanılacak amaçlı örnekleme yaklaşımını belirlemek ve *Öğrenme Deneyimi#2* eğitimindeki gelişim düzeyinizi belirlemek için Tablo 6'daki soruları yanıtlayarak bilginizi kontrol ediniz.

Tablo 6.
Öğrenme Deneyimi#2 İçin Öz Kontrol Soruları

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Nitel araştırmacılar ana olgu hakkında bilgi edinmek veya onu en iyi şekilde anlamak için bireyleri ve araştırma mekânlarını amaçlı ve maksatlı bir şekilde seçer.		
2. Nitel araştırmada kullanılan amaçlı örnekleme stratejileri, gelişen desen ile tutarlı bir yaklaşım içerisinde veri toplamadan önce veya sonra kullanılmalarına göre farklılaşmaktadır.		
3. Araştırma mekânına erişimi sağlayan ve veri toplanmasını kolaylaştıran aracı kilit kişilere, katılımcıların ve çalışma mekânındaki çalışmadan kazanımının ne olacağı (karşılıklılık) konusunda bilgi verilmez.		
4. Araştırma sorusunun yanıtı olabilecek kavramların ve süreçlerin tekrar etmeye başlaması veri doyumuna ulaşıldığını ve yeterli örneklem büyüklüğüne erişildiğini göstermektedir.		
5. Mekânlara ve bireylere erişimin sağlanmasında araştırmacıların, kurumsal inceleme kurulundan izin almasına gerek olmadığı gibi, kurul tarafından araştırma çalışmalarının incelenmesine ve çalışmanın potansiyel zararlarının veya katılımcılara yönelik risklerinin açıklanmasına da gerek yoktur.		
6. Bilgilendirilmiş onam alma nedir? Açıklayınız.		
7. Nitel veri toplamadan önce ve veri toplamaya başladıktan sonra kullanılan amaçlı örnekleme stratejileri nelerdir?		

Öz Kontrol Örnek/Model Cevapları

Talimatlar: Hedef 2'deki nitel veri toplamada kullanılacak mekânların ve katılımcıların seçiminde kullanılacak amaçlı örnekleme yaklaşımını belirlemek ve *Öğrenme Deneyimi#2* eğitimindeki gelişim düzeyinizi belirlemek için kendi cevaplarınızı Tablo 7'de yer alan öz kontrol örnek/model cevapları ile karşılaştırınız.

Tablo 7.
Öğrenme Deneyimi#2 İçin Öz Kontrol Örnek/Model Cevapları

1.	DOĞRU
2.	DOĞRU

3.	YANLIŞ	Bilgilendirme yapılması gerekir.
4.	DOĞRU	
5.	YANLIŞ	Etik kurulundan izin alınması ve riskler açıklanmalıdır.
6.	MODEL CEVAP	Bilgilendirilmiş onam alma: Çalışmaya katılan bireylerin mahremiyet ve gizliliklerini korumak, araştırma nedeniyle potansiyel zararları tecrübe edebilme ihtimallerine yönelik olarak katılımcıların araştırmaya katılmadan önce imzaladıkları bir beyandır.
7.	MODEL CEVAP	1. Veri toplamaya başlamadan önce kullanılan amaçlı örnekleme türleri; Maksimum çeşitlilik, aşırı durum, tipik durum, kuram veya kavram, homojen ve eleştirel örnekleme. 2. Veri toplamaya başladıktan sonra kullanılan amaçlı örnekleme türleri; Fırsat, kartopu ve doğrulayıcı/yanlışlayıcı örnekleme.

Uygulama Örneği

Kurallar: Tablo 8'deki kontrol listesini kullanarak katılımcıların ve mekânların seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımını seçme yeteneğinizi kontrol listesini kullanarak gözden geçiriniz.

Tablo 8.

Öğrenme Deneyimi#2 İçin Uygulama Örneği

Hedef 2: Katılımcıların ve Araştırma Mekânlarının Seçimine Uygun Amaçlı Örnekleme Yaklaşımının Belirlenmesi	
Uygulamalar	Performans Düzeyi
	Evet Yardımla Hayır
Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının belirlenmesi konusunda nitel araştırmacı,	
1. Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçiminde uygun amaçlı örnekleme yaklaşımını belirlemiştir.	
2. Seçilen amaçlı örnekleme stratejisine göre uygun örneklem büyüklüğünü belirlemiştir.	
3. Araştırma mekânını ve katılımcıları belirlemiştir.	
4. Katılımcılara ve araştırma mekânına ulaşabilmek için gerekli izinleri almıştır.	
5. Araştırma mekânına ve katılımcılara erişim için aracı/kilit kişilere ulaşmış erişim ve uyum sağlayabilmiştir.	

Performans Düzeyi: Bu uygulama örneklerini bitirdiğinizde içerdiği her aksiyonu rahatlıkla tartışabilir ve uygulayabilir olmalısınız.

Hedef 3: Nitel Araştırmada Farklı Stratejiler Kullanarak Geçerli ve Güvenilir Verilerin Toplanması

Tablo 9'daki Öğrenme Deneyimi#3'te görüldüğü gibi, nitel araştırmada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir verilerin toplanması hedefine ulaşabilmek için eğitim faaliyetlerindeki öğrenme adımlarını ve özel talimatları yerine getirmelisiniz.

Tablo 9.

Öğrenme Deneyimi # 3

Ulaşılabilir Hedef#3: Nitel araştırmada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir verilerin toplanması	
Eğitim Faaliyetleri	Özel Talimatlar
"Nitel veri toplamada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir verilerin toplanması" için hazırlanan/verilen bilgi dokümanını okuyunuz.	

“Nitel araştırmada geçerlik ve güvenirlik” başlıklı eēitim sunum dosyasını inceleyiniz.

Nitel araştırmada geçerli ve güvenilir veri toplamayı nasıl yapacaēınız konusunda bir nitel araştırma uzmanı ya da bir akademisyenle tartışınız. Siz farklı olarak ne yapardınız?

Öz kontrol sorularını tamamlayarak “Nitel araştırmada geçerli ve güvenilir veri toplama” konusundaki bilginizi gösteriniz.

Öz kontrol örnek/model cevapları ile cevaplarınızı karşılaştırarak kontrol ediniz.

Nitel araştırmacı olarak “Nitel veri toplamada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir verilerin toplanması” konusunda uygulamalar yapın, gerektiēinde yardım isteyiniz. Nitel araştırma uzmanı ya da akademisyenlerden, ilerlemenizi deēerlendirmesi için kontrol listesini kullanmasını isteyiniz.

1. Nitel araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik konusuna ilişkin bilgi sahibi olunuz.
2. Nitel araştırmada örneklem belirlenmesine ilişkin yöntem kitaplarının
 - “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri” (Yıldırım ve şimşek, 2016) 14.bölümü,
 - “Nitel Araştırma Yöntemleri” (Creswell,2013) 10.bölümü inceleyiniz.

Hedef 3 için Gerekli iş Adımlarının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

Farklı stratejiler kullanarak toplanan nitel verilerin geerliliēini ve gvenilirliēini saēlamak

Nitel araştırmanızda kullanacaēınız veriler için uyulması gereken geçerlilik ve güvenilirlik ölçütlerine uygun olarak veri toplamalısınız. Çalışmanızda gerek topladıēınız verilerin gerekse araştırma sonuçlarınızın geerliēi ve gvenirliēini saēlamak için gerekli yöntem ve teknikleri kullanmaya zen göstermelisiniz.

Geçerlik, nitel araştırmanızda araştırmacı olarak arařtırdıēınız olguyu, olduēu biçimiyle, olabildiēince yansız gözlemlemeniz ve araştırma sonuçlarınızı doēru olarak ortaya koymanız anlamına gelmektedir (Kirk & Miller,1986; Yıldırım & şimşek, 2016). Nitel araştırmanızda geerliēi, genel olarak i geçerlik (inandırıcılık) ve dış geçerlik (transfer edilebilirlik/aktarılabirlik) olmak üzere iki bölümde ele almanız gerekmektedir (Yıldırım & şimşek, 2016).

i geerliēi (inandırıcılık) saēlamak için, araştırma sonuçlarınıza ulaşırken izlediēiniz sürecin alıřtıēınız gerekliēi doēru bir şekilde ortaya çıkarma yeterliliēinizle ilişkili olduēunu dikkate almalı; bunu saēlarken kavramsal btnlē saēlamaya, elde ettiēiniz verileri kuramsal temellerle ilişkilendirmeye zen göstermelisiniz. Nitel araştırmanızda inandırıcılıēı saēlamak için uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitlenme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi gibi yöntemleri kullanabilirsiniz (Yıldırım & şimşek, 2016). Nitel araştırmanızda verilerinizin inandırıcılıēını artırmak için gözlem, görüşme, doküman analizi, görsel-işitsel materyaller gibi farklı yöntemler kullanılmalı, nitel veri toplama sürecinde veri çeşitlenmesi yapmalısınız. Ayrıca veri toplama araçlarınızı ilgili alan yazın kapsamında oluşturmalı, kavramsal çerçeveye uygun olarak hazırladıēınız materyallerinizi uzman incelemesine sunarak uzman görüşü almalısınız. Araştırmanıza dâhil edeceēiniz katılımcılarla araştırma amacınıza uygun olarak derin odaklı ve uzun süreli etkileşim içinde veri toplamalısınız. Araştırmacı olarak veri toplama sürecinde öznel yargılarınızı işe karıştırmayarak, görüşme sonrasında katılımcılardan katılımcı teyidi almalısınız.

Dış geerliēi (transfer edilebilirlik/aktarılabirlik) saēlamak için, araştırmanızda elde ettiēiniz sonuçlarınızın benzer gruplara, ortamlara ya da durumlara olan aktarılabirliēini dikkate almalısınız. Dış

geçerliğini artırabilmek için araştırmanızda izlediğiniz yöntem ve süreçleri ayrıntılı olarak açıklamalı ve bulgularınızın ne derecede mevcut kuramsal yapıyla uyumlu olduğunu ortaya koymalısınız. Ayrıca nitel araştırmanızda sayısal genelleme yerine analitik genelleme yapmak söz konusu olduğu için, çalışmanızda aktarılabilirliği yani transfer edilebilirliği sağlamada ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme yöntemlerini kullanabilirsiniz. Dış geçerliği sağlamak için katılımcıları, ortamı, süreci ayrıntılı betimlemeli; bunların genelleme açısından sınırlılıklarını belirtmeli, örnekleminizi genelleme yapabilmeye olanak sağlayacak biçimde amaçlı olarak seçmeli; verilerinize yorum katmadan ve verilerinizin doğasına sadık kalarak doğrudan alıntılarla betimlemeli; araştırmanız bulguları sonucunda yapacağınız analitik genellemelerde ayrıntılara yer vermeye özen göstermelisiniz (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Güvenirlik nitel araştırmanızda, kısaca araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği olup, aynı kişi, grup, kurum veya durum üzerinde yapılacak olan ileriki zamanlardaki araştırmalarınızda elde edilecek olan bulgularınızın daha önce yapılan araştırma bulgularına ait sonuçlarla paralellik göstermesi anlamına gelmektedir. Nitel araştırmanızda güvenilirliği, genel olarak iç güvenilirlik (tutarlılık) ve dış güvenilirlik (teyit edilebilirlik) olmak üzere iki bölümde ele almanız gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016).

İç güvenilirlik (tutarlılık), başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak sizin araştırmanızda elde ettiğiniz aynı sonuçlara ulaşip ulaşamayacağıdır. Nitel araştırmanızda tutarlılığı sağlayabilmek için tutarlılık incelemesi yöntemini kullanabilirsiniz. Topladığımız verilerin analizi sürecinde yapmış olduğunuz kodlamaları, nitel araştırma konusunda deneyimli bir başka araştırmacı ya da uzman tarafından yapılan kodlamalarla karşılaştırarak tutarlılık incelemesi yapmalısınız (Yıldırım & Şimşek, 2016). Örneğin, tutarlılık incelemesinde Kappa analizi yaparak, Kohen kappa katsayısını hesaplayabilir, dolayısıyla araştırmanızda sizin ve diğer değerlendiricilerin kodlamaları arasındaki uyumun dercesine ve kodlamanın güvenilir olup olduğuna karar verebilirsiniz (Landis & Koch, 1977).

Dış güvenilirlik (teyit edilebilirlik), araştırmanızda elde ettiğiniz sonuçların benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilemeyeceği, ortaya konulan bilgi ve belgelerin aradan geçen zaman içinde geçerliğini koruması anlamına gelmektedir. Nitel araştırmalarda teyit edilebilirliğin sağlanmasında kullanılan yöntem teyit incelemesidir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Araştırmanızın dış güvenilirliğini (teyit edilebilirliğini) sağlamak için tüm veri toplama araçlarınızı, ham verilerinizi, analiz aşamasında yaptığınız kodlamaları ve raporunuza temel teşkil eden algıları, notları, yazıları ve çıkarımları daha sonra gerektiğinde dışarıdan bir uzman tarafından teyit incelemesine sunulmak üzere saklamalısınız.

Nitel veri toplama sürecinde etik ilkelere riayet etmek

Nitel araştırmanız için veri toplama sürecinde her aşamada etik ilkelere uygun hareket etmelisiniz. Nitel araştırmalarınızda etik ilkelere sadece veri toplama aşamasında değil tüm araştırma sürecinde dikkat etmelisiniz. Nitel araştırmacı olarak etik konulara, çalışmanın tasarlanmasında, başlangıcında, veri toplamada, analiz etmede ve çalışmayı raporlaştırma aşamalarında da önem vermeli ve hassas bir şekilde uygulamalısınız. Çalışmanızın tasarım aşamasında, üniversite etik kurulundan izin almalı, mesleki

kuruluşların araştırma etik standartlarını incelemeli, katılımcılar ve araştırma mekânlarından gerekli izinler almalı, ilgili ekip ve çalışma alan görevlilerinin desteği için yardım almalı, çalışma sonuçlarından bir çıkarı olan alanları seçmemeli ve birden fazla kişiden oluşan araştırma ekiplerinde liderliği hep birlikte belirlemelisiniz. Araştırmanın başlangıcında, çalışma alanı ve gerekli kişilerle irtibat kurmalı, katılımcılar araştırmanın amacı hakkında bilgilendirmeli, katılımcılardan bilgilendirilmiş onam formu almalı, katılımcıların gönüllük esası ve risklerden uzak kalacaklarını belirtmeli, özel örneklere gereken hassasiyeti göstermeli, katılımcıların kültür, din, cinsiyet veya farklılıklarına saygı duymalısınız. Veri toplama aşamasında da araştırma mekânlarına zarar vermemeli, güvenli bir araştırma ortamı oluşturmalı, katılımcıları aldatmamalı, araştırmanın amacı ve verilerin nasıl kullanılacağı konusunda bilgilendirmeli, görüşmelerde ve gözlemlerde katılımcıları istismar etmemeli, güç dengesine dikkat etmeli, yönlendirici sorulardan, kişisel verileri paylaşmaktan ve duygusallığın açığa vurulmasından kaçınmalı, gerekirse katılımcıları ödüllendirmelisiniz (Creswell, 2013).

Alanda karşılaşılan sorunları çözmek

Nitel araştırmacı olarak veri toplarken alanda karşılaşılan organizasyona giriş ve erişimden, toplanan bilginin türünden ve etik konulardan kaynaklanan veri toplamanın çeşitli yönleri ile ilgili sorunları öngörmeli, bu sorunlara çözüm bulmalısınız. Organizasyona giriş ve erişimden kaynaklanabilecek olan bireyleri çalışmaya katılmaları için ikna etmek, güveni inşa etmek, çalışma mekânında güvenilirlik sağlamak ve veri toplanabilecek bireylere ulaşmak gibi bazı sorunların olabileceğini öngörmeli ve bunların çözümüne yönelik stratejiler geliştirmelisiniz. Gözlem sürecinde araştırmacı olarak gözlemdeki rolünüzden kaynaklanan, katılımsız rolden katılımcı role geçiş için en uygun zamanı belirlemek, hatırlama için alan notlarını almak ve bunları kaydetmek, mekânda bilgi kaynaklı sorunlardan uzak durmak, gözlemin genelden-özele doğru nasıl daraltılacağını öğrenmek gibi bazı sorunları fark etmeli ve çözümler üretmelisiniz. Görüşme sürecinde genellikle mülakatın yürütülme mekanizmasında katılımcıların beklenmedik davranışlarına hazırlıklı olmalı, donanımdan kaynaklanabilecek ses kaydı ve transkripti ile ilgili süreci görüşme öncesinde organize etmelisiniz. Ayrıca görüşmelerde, uygun sorular sormalı, katılımcılara güven vermeli, deneyimlerinin anlamını tartışmaları sürecinde sabırlı olmalı, kendi öz yargılarınızdan ve bireyleri yönlendirmekten uzak olmalısınız. Görüşme yatığınız bireylerle aranızda olabilecek güç dengesizliğini ve direnç sorununu, doğrunun gerçekten ayrılmasındaki zorluğu, rıza imkânsızlığını ve görüşme sürecinde az konuşma, duygusal patlama gibi yaşanabilecek sorunları tahmin etmeli, çözümüne yönelik daha fazla işbirlikçi görüşme yapmalısınız. Doküman analizinde mesele genellikle uzak yerlerdeki materyalleri belirlemek ve kullanımları için izin almak, katılımcıların günlüklerini muhafaza etmek ya da günlüklerindeki el yazılarını okumakta zorlanmak; görsel-işitsel materyallerde ise video kaydı sürecinde çevredeki gürültüden etkilenmek, kameranın kullanımına yönelik yakın veya uzak çekim tekniğini belirlemek gibi sorunlarla karşılaşabilirsiniz (Creswell, 2013).

Nitel araştırmanın veri toplama sürecinde oldukça geniş bir yer tutan izin alma prosedüründe belirtilen, yanıltıcı veya gizli faaliyetler; katılımcıların, destekleyicilerin ve meslektaşların gizliliği; alınan

risk üzerine katılımcılar için araştırmanın yararları ve katılımcıların sosyal normların ötesine geçen istekleri gibi bazı etik sorunlarla karşılaşabilirsiniz (Creswell, 2013). Ayrıca etik pratiklere yönelik yönergeleri belirlemek; katılımcıları araştırmanın amacından haberdar etmek, kandırmak, katılımcılarla bilgi paylaşmak, araştırma mekânına saygılı olmak, karşılıklılık, etik görüşme pratiklerini kullanmak, güveni sürdürmek, katılımcılarla iş birliği içinde olmak, açıklanmaması durumunda katılımcıya zarar verebilecek “kayıt dışı” bilgi paylaşımı yapmak gibi bazı etik sorunlarla da karşılaşabilirsiniz (Creswell, 2012).

Aletler, Ekipmanlar, Malzemeler ve Materyaller

Hedef 3'teki nitel araştırmada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir veriler toplamak amacıyla gerçekleştirdiğiniz *Öğrenme Deneyimi#3* eğitimi için gerekli olan bazı aletler, ekipmanlar, malzemeler ve materyaller şunlardır:

- Nitel araştırma metodlarına ilişkin referans kitapları, makale, tezler vb.,
- Gerekli kırtasiye malzemeleri,
- Ses kayıt cihazı, kamera, bilgisayar, yazılım (Word/Excel/SPSS/NVIVO vb),
- Gözlem ve görüşme formları, kontrol listeleri,
- Elektronik araçlar, iletişim ve sosyal medya araçları.

İş Gören/Araştırmacı Davranışları

Hedef 3'teki nitel araştırmada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir veriler toplamak amacıyla gerçekleştirdiğiniz *Öğrenme Deneyimi#3* eğitimi için iş gören/araştırmacı olarak sahip olmanız gereken bazı davranışlar, bilgi ve yetenekler şunlardır:

- Analitik düşünme becerisi,
- Teknik yeterliliklere sahip olma,
- Gözlem ve görüşme yapabilme,
- Dikkatli ve özenli olma,
- Disiplinli, sabırlı, kararlı, sistemli olma,
- Dinleme ve empati becerisi,
- Esnek ve profesyonel olma,
- Etik ve güvenilir olma,
- Hedef odaklılık.

Öz Kontrol

Talimatlar: Hedef 3'teki nitel araştırmada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir veriler toplamak amacıyla gerçekleştirdiğiniz *Öğrenme Deneyimi#3* eğitimindeki gelişim düzeyinizi belirlemek için Tablo 10'daki soruları yanıtlayarak bilginizi kontrol ediniz.

Tablo 10.

Öğrenme Deneyimi #3 İçin Öz Kontrol Soruları

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Nitel araştırmada geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemlemesi anlamına gelmektedir.		
2. İç geçerlik, araştırmacının gözlemlediğini sandığı olayların ya da anladığını düşündüğü olguların gerçek durumları yansıtıp yansıtmadığıdır.		
3. Nitel araştırmada iç geçerlilik yani inandırıcılığı sağlamada uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi yöntemleri kullanılmaktadır.		

4.	Araştırmacı nitel veri toplarken erişim ve uyum, bilgi toplama süreci ve etik konularda herhangi bir zorluk yaşamaz.
5.	Nitel araştırmacının sorumluluğu, evrene genelleme yapmak yerine elde ettiği sonuçların benzer ortamlara aktarılabilirlik/transfer edilebilirlik değerini ortaya koymaktır.
6.	Aşağıdakilerden hangisi nitel veri toplama sürecinde iç geçerliliğin/inandırıcılığın artırılmasında kullanılan yöntemlerden biridir? A)Uzun süreli etkileşim B)Derinlik Odaklı veri toplama C)Çeşitleme D)Katılımcı teyidi E)Hepsi
7.	Veri toplama aşamasında nitel araştırmanın uyması gereken etik ilkeler nelerdir? Açıklayınız.
8.	Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirliğin sağlanmasında kullanılan stratejiler nelerdir? Nicel ve nitel araştırmada kullanılan geçerlik ve güvenilirlik kavramlarını karşılaştırınız.

Öz Kontrol Örnek/Model Cevapları

Talimatlar: Hedef 3 'teki nitel araştırmada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir veriler toplamak ve *Öğrenme Deneyimi#3* eğitimindeki gelişim düzeyinizi belirlemek için kendi cevaplarınızı Tablo 11'de yer alan öz kontrol örnek/model cevapları ile karşılaştırınız.

Tablo 11.

Öğrenme Deneyimi #3 İçin Öz Kontrol Örnek/Model Cevapları

1.	DOĞRU												
2.	DOĞRU												
3.	DOĞRU												
4.	YANLIŞ Araştırmacı nitel veri toplarken erişim ve uyum, bilgi toplama süreci ve etik konularda zorluk yaşayabilir.												
5.	DOĞRU												
6.	E) Hepsi												
7.	MODEL CEVAP <i>Çalışmanın tasarım aşamasında;</i> üniversite yayın kurulundan izin alınmalı, mesleki kuruluşların etik konulara dair araştırma standartları incelenmeli, katılımcılar ve araştırma ortamından elde edilecek veriler için yerel izinler alınmalı, ilgili ekip ve çalışma alan görevlilerinin desteği için yardım alınmalı, çalışma sonuçlarından bir çıkarı olan alanlar seçilmemeli ve birden fazla kişiden oluşan araştırma ekiplerinde liderlik hep birlikte belirlenmelidir. <i>Araştırmanın başlangıcında,</i> çalışma alanı ve gerekli kişilerle irtibat kurulmalı, katılımcılar araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilmeli, bilgilendirilmiş onam formunda katılımcıların gönüllük esası ve risklerden uzak kalacakları belirtilmeli, özel örneklere gereken hassasiyet gösterilmeli, katılımcıların kültür, din, cinsiyet veya farklılıklarına saygı duyulmalıdır. <i>Veri toplama aşamasında;</i> araştırma mekânlarına zarar verilmemeli, güvenli bir araştırma ortamı oluşturulmalı, katılımcılar aldatılmamalı, araştırmanın amacı ve verilerin nasıl kullanılacağı konusunda bilgilendirilmeli, mülakatlarda ve gözlemlerde katılımcılar istismar edilmemeli, güç dengesine dikkat edilmeli, yönlendirici sorulardan, kişisel verileri paylaşmaktan ve duygusallığın açığa vurulmasından kaçınılmalı, katılımcılar ödüllendirilmelidir.												
8.	MODEL CEVAP <i>Geçerlik ve Güvenirlik Konusunda Nicel ve Nitel Araştırmada Kabul Gören Kavramların Karşılaştırılması (Yıldırım ve Şimşek, 2016)</i>												
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Ölçüt</th> <th>Nicel Araştırma</th> <th>Nitel Araştırma</th> <th>Kullanılan Yöntemler</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td><i>Araştırma sonuçları yoluyla gerçeğin doğru temsili</i></td> <td>İç geçerlik</td> <td>İnandırıcılık</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> Uzun süreli etkileşim Derinlik Odaklı veri toplama Çeşitleme Uzman inceleme Katılımcı teyidi </td> </tr> <tr> <td><i>Sonuçların uygulanması</i></td> <td>Dış geçerlik (Genelleme)</td> <td>Aktarılabirlik (Transfer edilebilirlik)</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> Ayrıntılı betimleme Amaçlı örnekleme </td> </tr> </tbody> </table>	Ölçüt	Nicel Araştırma	Nitel Araştırma	Kullanılan Yöntemler	<i>Araştırma sonuçları yoluyla gerçeğin doğru temsili</i>	İç geçerlik	İnandırıcılık	<ul style="list-style-type: none"> Uzun süreli etkileşim Derinlik Odaklı veri toplama Çeşitleme Uzman inceleme Katılımcı teyidi 	<i>Sonuçların uygulanması</i>	Dış geçerlik (Genelleme)	Aktarılabirlik (Transfer edilebilirlik)	<ul style="list-style-type: none"> Ayrıntılı betimleme Amaçlı örnekleme
Ölçüt	Nicel Araştırma	Nitel Araştırma	Kullanılan Yöntemler										
<i>Araştırma sonuçları yoluyla gerçeğin doğru temsili</i>	İç geçerlik	İnandırıcılık	<ul style="list-style-type: none"> Uzun süreli etkileşim Derinlik Odaklı veri toplama Çeşitleme Uzman inceleme Katılımcı teyidi 										
<i>Sonuçların uygulanması</i>	Dış geçerlik (Genelleme)	Aktarılabirlik (Transfer edilebilirlik)	<ul style="list-style-type: none"> Ayrıntılı betimleme Amaçlı örnekleme 										

<i>Tutarlılığı sağlama</i>	İç güvenilirlik	Tutarlık	• Tutarlık incelemesi
<i>Nesnel, yansız olma</i>	Dış güvenilirlik	Teyit edilebilirlik	• Teyit incelemesi

Uygulama Örnekleri

Kurallar: Tablo 12'deki kontrol listesini kullanarak nitel araştırmada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir veriler toplamak yeteneğinizi kontrol listesini kullanarak gözden geçiriniz.

Tablo 12.

Öğrenme Deneyimi #3 İçin Uygulama Örnekleri

Hedef 3: Nitel araştırmada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir verilerin toplanması			
Davranışlar	Performans Seviyesi		
	Evet	Yardımla	Hayır
Nitel araştırmada farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir verilerin toplanması konusunda nitel araştırmacı,			
1. Nitel veriler için uyulması gereken geçerlilik ve güvenilirlik ölçütlerine uygun olarak veri toplamıştır.			
2. Nitel araştırma için veri toplarken her aşamada etik ilkelere uygun hareket etmiştir.			
3. Nitel araştırmacı olarak veri toplarken alanda karşılaştığı sorunlara çözüm bulabilmiştir.			

Performans Düzeyi: Bu uygulama örneklerini bitirdiğinizde içerdiği her faaliyeti rahatlıkla tartışabilir ve uygulayabilir olmalısınız.

III. Bölüm: Nitel Veri Toplama Sürecinin Yönetilmesi İle İlgili Uygulanan Eğitimin

Değerlendirilmesi

Eğitim kılavuzunda verilen aşamaları tamamladıktan sonra aşağıda verilen performans testini uygulayarak, performans düzeyini belirleyiniz.

Performans Testi

Öğrenme hedeflerine ilişkin eğitim sürecini tamamladıktan sonra Tablo 13'teki performans testini uygulayarak başarı kriterlerini kazanıp kazanmadığınızı test ediniz.

Tablo 13.

Nitel Veri Toplama Aşamalarının Bilimsel Adımlarına Uyarak Veri Toplama Sürecinin Yönetilmesine Yönelik Performans Testi

Öğrenen İsmi:	Tarih
Danışman imza/onayı	Testi kaçınıcı yapısı □1. □2. □3.

Yetkinlik: Veri Toplama Sürecinde Gerekli Kavramsal ve Teknik Bilgilere Sahip Olmak

Talimatlar:

Hedef 1. Nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve tekniklerin belirlenmesi (1-8.sorular)

Hedef 2. Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının seçilmesi (9-12.sorular)

Tümünü Değerlendirme

Başarı Durumu	Başarı Durumu Açıklaması
---------------	--------------------------

3 – Bu becerileri yöneticiye veya yardıma ihtiyaç duymadan kolaylıkla başarabilir

2 – Bu becerileri yapabilir ama yardıma veya yöneticiye ihtiyaç duyabilir.

Hedef 3. Farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir nitel veriler toplanması (13-15.sorular)

1 – Bu becerilerin bir kısmını ciddi yardım ve yönetici ile ancak yapabilir

Danışman başlangıç seviyesine ulaşılacak.

Sizin “*Nitel Veri Toplama Sürecinin Yönetilmesi*” ile ilgili eğitim performansınıza ilişkin kriterler aşağıda listelenmiştir.

Başarı Kriterleri		Evet	Hayır	İlgisiz
Nitel veri toplama sürecinde araştırmacı,				
1.	Hangi nitel araştırma desenine uygun olarak veri toplayacağını belirlemek			
2.	Nitel veri toplamada kullanılacak birden fazla veri kaynağı ya da çoklu yöntem ve teknikleri belirleyerek çeşitleme/triangulation yapmak			
3.	Nitel veri toplamada kullanılacak veri formlarını hazırlamak			
4.	Hazırlanan açık uçlu araştırma sorularını uzman değerlendirmesine sunmak, pilot uygulama yaparak soruları ve veri toplama sürecini şekillendirmek			
5.	Nitel verileri toplama sürecinde hangi veri kayıt prosedürlerini/protokollerini kullanacağını belirlemek			
6.	Nitel veri toplarken uzun süreli etkileşim içerisinde derinlik odaklı veri toplamak			
7.	Nitel veri toplamayı ne zaman sonlandıracağına karar vermek			
8.	Toplanan verileri saklamak			
9.	Katılımcıların ve araştırma mekanlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımını seçmek			
10.	Araştırma mekanını ve katılımcıları belirlemek			
11.	Katılımcılara ve araştırma mekanlarına ulaşabilmek için gerekli izinleri almak			
12.	Araştırma mekanına/ katılımcılara erişim sağlamak ve uyum oluşturmak			
13.	Farklı stratejiler kullanarak toplanan nitel verilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlamak			
14.	Nitel veri toplama sürecinde etik ilkelere riayet etmek			
15.	Alanda karşılaşılan sorunları çözmek			

Performans Düzeyi: Tüm maddelere cevabınız ‘evet’ veya ‘ilgisiz’ olmalıdır. Herhangi bir maddede ‘hayır’ yanıtınız varsa danışmanınızla bu zayıf alanınızı nasıl değerlendireceğiniz konusunda görüşmelisiniz.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, bilimsel yayın üretme görevini gerçekleştiren bilim insanlarının, sahip olması gereken kavramsal ve teknik bilgilerin, tutum bilgisinin ve uygulama fırsatlarının neler olduğunun belirlenmesi ve bu süreçte nitel veri toplama aşamalarının bilimsel adımlarına uyarak veri toplama sürecinin nasıl yönetileceğini gösteren bir eğitim kılavuzu hazırlanmıştır. SCID iş analizine dayalı olarak yapılan bu çalışmada, nitel bir araştırma için veri toplama sürecinin yönetilmesinde gerekli olan kavramsal ve teknik bilgiler, tutum bilgisi ve uygulama fırsatları konusunda yapılması gereken iş adımları ortaya konulmuştur (Günbayı, 208; Norton & Moser, 2013). Araştırma sonucunda, SCID analizine dayalı olarak hazırlanan Ek1’de nitel araştırmada veri toplama sürecinin adımlarına, performans standartlarına, alet-teçhizat-ekipman ve materyallere, gereken bilgi ve yeteneklere ve güvenlik konularına; Ek 2’de iş gören davranışlarına, kararlara, ipuçlarına ve hatalara yer verilmiştir. SCID analizi sonucunda veri toplama sürecine yönelik olarak 3 ulaşılabilir hedef ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik 15 iş adımı ortaya konulmuştur.

SCID analizi sonucunda, bu öğrenme kılavuzunda, nitel veri toplama sürecinin yönetilmesi süreci için üç hedef ortaya konulmuştur: (1) Nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve tekniklerin belirlenmesi,

(2) Katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının belirlenmesi ve (3) Farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir nitel verilerin toplanması.

Araştırma sonucunda, nitel veri toplamada kullanılacak çoklu yöntem ve tekniklerin belirlenmesi hedefinin gerçekleştirilmesinde yapılması gereken iş adımları ortaya konulmuştur. Bunun için, hangi nitel araştırma desenine uygun olarak veri toplanacağı belirlenmeli, nitel veri toplamada çoklu yöntem ve teknikler kullanarak üçgenleme ve çeşitleme/triangulation yapılmalıdır. Veri formları hazırlanmalı, hazırlanan açık uçlu araştırma soruları uzman incelemesine sunulmalı, pilot uygulama yapılarak sorular ve veri toplama süreci şekillendirilmelidir. Nitel veri toplama sürecinde kullanılacak veri kayıt prosedürleri/protokolleri belirlenmeli, uzun süreli etkileşim içerisinde derinlik odaklı veri toplanmalı, veri doyumuna ulaşıldığı zaman veri toplama süreci sonlandırılmalı ve toplanan veriler saklanmalıdır.

Araştırmanın diğer bir sonucu olarak, veri toplama sürecinde katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımının belirlenmesi hedefinin gerçekleştirilmesinde yapılması gereken iş adımları ortaya konulmuştur. Bunun için, katılımcıların ve araştırma mekânlarının seçimine uygun olarak amaçlı örnekleme yaklaşımı seçilmeli, araştırma yapılacak mekân ve katılımcılar belirlenmelidir. Ayrıca katılımcılara ve araştırma mekânlarına ulaşabilmek için gerekli izinler alınmalı, araştırma mekânına/katılımcılara erişim sağlamak ve uyum oluşturmak için kilit kişilere ulaşılmalıdır.

Araştırma sonuçlarından bir diğeri olarak, veri toplama sürecinde farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir nitel veriler toplanması hedefinin gerçekleştirilmesinde yapılması gereken iş adımları ortaya konulmuştur. Bunun için, farklı stratejiler kullanılarak toplanacak nitel verilerin güvenilirliği ve geçerliği sağlanmalı, nitel veri toplama sürecinin tüm aşamalarında etik ilkelere riayet edilmeli ve alanda karşılaşılabilecek sorunların olası çözümleri konusunda hazırlıklı olunmalıdır.

Sosyal bilimlerde bir bilim insanı olarak akademi kadro için gerekli beceri ve yeterliliklere sahip olmak, akademik kariyer ve terfi kadar yeni bilgi üretilmesinde nitel araştırma makalesi raporlamanın adımlarını doğru bir şekilde gerçekleştirmek önemli görülmektedir (Günbayı, 2018). Nitel araştırmada toplanan verinin niteliği, verilerin analizinde ve raporlanmasında, ana olgunun derinlemesine keşfedilmesinde ve çalışmanın kalitesinin artmasında oldukça önemlidir. Bu çalışmada hazırlanan eğitim kılavuzuna yönelik elde edilen bulgular, araştırmacılar açısından nitel araştırmanın temelini oluşturan nitel veri toplama sürecinde kaliteli veri toplamak ve yapılan araştırmanın niteliğini artırmak için faydalı olacaktır. Diğer taraftan bu eğitim kılavuzu ile, nitel araştırma için veri toplama sürecinin tasarlanması ve yönetilmesinde sahip olması gereken genel bilgi ve beceriler konusunda da uygulayıcılara yardımcı olacaktır. Bu kılavuz, nitel veri toplama sürecinde doğal ortamında ve bütüncül bir yaklaşımla toplanan veriler doğrultusunda zaman içinde araştırma deseninizde esneklik göstermenize, uzun süreli etkileşim içinde derinlik odaklı ve veri çeşitlemesi yaparak veri tabanınızı zenginleştirilmenize, toplanan verilerin sınırlılık, yanlılık ve dezavantajlarını ortadan kaldırmanıza katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu kılavuz, araştırma amacına uygun olarak nitel veri toplama sürecinde çoklu yöntemlerin kullanılmasına, amaçlı örnekleme yaklaşımıyla mekanların ve katılımcıların doğru seçilmesine,

farklı stratejiler kullanarak geçerli ve güvenilir veri toplanmasına imkân sağlarken araştırmacıya bu süreçte yol gösterecek, zaman ve emek kaybını önleyecektir. Bu öğrenme kılavuzu, sosyal bilimlerde nitel veri toplama sürecinin nasıl yönetileceği konusunda hem akademik personel hem de yüksek lisans/doktora öğrencileri için öğrenme-geliştirme sürecindeki temel adımları kendi kendine uygulayarak kaliteli veri toplamayı ve nitelikli bir araştırma yapmayı sağlayacaktır. Ayrıca bu öğrenme kılavuzu, sosyal bilimlerde nitel veri toplama sürecinin nasıl yönetileceği hususunda literatüre katkı sağlayacaktır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Birinci yazar %60 oranında, ikinci yazar %40 oranında katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bogdan, R.C., & Biklen, S.K. (1992). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. Allyn and Baken.
- Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Research methods in education*. Routledge.
- Creswell, J.W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Pearson Education.
- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative inquiry and Research design. Choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Creswell, J.W., & Miller, D.L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory Into Practice*, 39, 124-130.
- Cropley, A. (2002). *Qualitative research methods: An introduction for students of psychology and education*. University of Latvia.
- Davies, P. (2004). Systematic reviews and the Campbell collaboration, in: G. Thomas & R. Pring (Eds) *Evidencebased practice in education*, Open University Press: Maidenhead, pp. 21–33.
- Denzin, K.N. (1989). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods* (3rd edit). Prentice-Hall, Inc.
- Denzin, K.N. (1994). Triangulation in educational research, in T.Husen & N.Postlethwaite, (eds.), *The International Encyclopaedia of Education* (p.6461-6466). Pergamon.
- Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (2008). *Introduction: The discipline and practice of qualitative research*.
- Ely, M., Anzul, M., Friedman, T., Garner, D., & Steinmetz, A.C. (1991). *Doing qualitative research: Circles within circles*. Falmer Press.
- Erlanson, D.A., Harris, E.L., Skipper, B.L., & Allen, S.T. (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. Sage.
- Eysenbach, G., & Köhler, C. (2002). How do consumers search for and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using focus groups, usability tests, and in-depth interviews. *Bmj*, 324(7337), 573-577.
- Forrester, M.A., & Sullivan, C. (2018). *Doing qualitative research in psychology: A practical guide*. Sage.
- Glaser, B., & Strauss, A.L. (1967). *Discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Aldine.
- Glesne, C., & Peshkin, A. (1992). *Becoming qualitative researchers: An introduction*. Longman.
- Günbayı, İ. (2018). Developing a qualitative research manuscript based on systematic curriculum and instructional development. *European Journal of Social Sciences Studies*, 3(3), 124-153.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (1995). *Ethnography: Principles in practice*. Routledge.

- Kirk, J., & Miller, M.L. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. Sage.
- Landis, J.R., & Koch, G.G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33, 159-174.
- LeCompte, M.D. & Goetz, J.P. (1984). Ethnographic data collection in evaluation research. In D.M. Fetterman (Ed.). *Etnography in Educational Evaluation*. Sage.
- Lincoln, Y.S., & Guba, E.G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Merriam, S. (1988). *Case study research in education: A qualitative approach*. Jossey-Bass.
- Merriam, S.B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education. Revised and expanded from Case study research in education*. Jossey-Bass Publishers.
- Merriam, S.B., & Grenier, R.S. (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. Jossey-Bass Publishers.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods*. Sage.
- Miller, G. (1997). Building bridges: The possibility of analytic dialogue between ethnography conversation analysis and foucault , in D.Silverman (eds.) *Qualitative Research: Theory, Method and Practice* (p.25-44). Sage Publications.
- Norton, R.E., & Moser, J. (2007). *SCID Handbook*. Columbus. OH, Center on Education and Training for Employment.
- Norton, R.E., & Moser, J. (2013). *DACUM Handbook*. Columbus. OH Center on Education and Training for Employment.
- Patton, M.Q. (1980). *Qualitative evaluation methods*. Sage Publications.
- Patton, Q.M. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Sage Publications.
- Patton, M.Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Sage Publications.
- Plummer, K. (1983). *Documents of life: An introduction to the problems and literatiüre of humanistic method*. George Allen&Unwin.
- Punch, K.F. (2005). *Introduction to social research: Quantitative and qualitative approaches*. Sage Publications.
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. Teachers' college press.
- Shenton, A.K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for information*, 22(2), 63-75.
- Türnüklü, A. (2001). Eğitim bilim alanında aynı araştırma sorusunu yanıtlamak için farklı araştırma tekniklerinin birlikte kullanılması. *Eğitim ve Bilim*, 26(120),8-13.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

EK 1: NİTEL ARAŞTIRMADA VERİ TOPLAMA SÜRECİNİN ADIMLARI

Adımlar	Performans Standardı	Alet/ Teçhizat/Ekipman/ Materyaller	Bilgi ve Yetenekler	Güvenlik					
1	Hangi nitel araştırma desenine uygun olarak veri toplayacağını belirlemek	1	Araştırma amacına uygun olarak seçilmiş nitel araştırma deseni.	1	Nitel araştırma metodlarına ilişkin referans kitapları	1	Nitel araştırma metodolojisi bilgisi	1	Nitel araştırma deseniniz zaman içinde beliren bir desen olarak değişiklik gösterebilir.
2	Nitel veri toplamada kullanılacak birden fazla veri kaynağı ya da çoklu yöntem ve teknikleri belirleyerek üçgenleme/triangulation sağlamak	2	Gözlemler, görüşmeler, dokümanlar ve görsel-işitsel materyaller, mecazlar yoluyla, internet ve sosyal medya aracılığıyla açıklanmış veri toplama yöntemleri, Veri çeşitliliğini sağlama	2	Nitel bilimsel araştırma metodlarına ilişkin referans kitapları	2	Nitel araştırma metodolojisi bilgisi	2	Çeşitlenme ve üçgenleme ile veri tabanınızın zenginleşmesini sağlayın ve topladığınız verilerin sınırlılık, yanlışlık ve dezavantajlarını ortadan kaldırın.
3	Nitel veri toplamada kullanılacak veri formlarını hazırlamak	3	Organize edilmiş gözlem ve kontrol formları, yarı yapılandırılmış bireysel ve odak grup görüşme formları, anketteki açık ve kapalı uçlu sorular, telefon ve e-posta görüşmeleri, sonda sorular, kamusal ve özel dokümanlar, görsel işitsel materyaller	3	Nitel araştırma metodlarına ilişkin referans kitapları	3	Gözlem ve görüşme teknikleri, doküman inceleme ve görsel-işitsel materyal bilgisi	3	Araştırma alanında kişisel güvenliğinizi sağlayın, bilgi toplama amacıyla nereye gittiğinizi güvendiğiniz birisinin bildiğinden emin olun.
4	Açık uçlu araştırma sorularını uzman incelemesine sunmak, pilot uygulama yaparak soruları ve veri toplama sürecini şekillendirmek	4	Açık uçlu sorular ile ilgili uzmanların yorum yapmalarının sağlanması, Veri toplanacak hedef kitleye açık uçlu soruların uygulanması	4	Araştırmacı, uzman, kırtasiye malzemeleri, ses kayıt cihazı, bilgisayar, internet	4	İletişim, elektronik araç kullanma bilgisi, sosyal medya araçları kullanma bilgisi	4	Veri toplama sürecinizin şekillendirilmesi için uzman görüşü alın ve pilot uygulama yaparak ön deneyim kazanmaya önem verin.
5	Nitel verileri toplama sürecinde hangi veri kayıt prosedürlerini/protokollerini kullanacağını belirlemek	5	Formel ve informal (not alma) veri kaydetme süreci, gözlem ve görüşme protokolleri	5	Araştırmacı, Ses kayıt cihazı, Kamera, Bilgisayar, Yazılım	5	Nitel araştırma veri toplama ve kaydetme süreci bilgisi	5	Verileri kaydetmek için izin alın, görüşme kayıtlarını teknik sorunlara karşı yedekleyin.
6	Nitel veri toplarken uzun süreli etkileşim ile derinlik odaklı veri toplamak	6	Uzun süreli etkileşim ve katılım, derinlik odaklı veri toplama	6	Araştırmacı, Ses kayıt cihazı, Kamera, Bilgisayar	6	Nitel veri toplama ve kaydetme süreci bilgisi	6	Araştırdığımız olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemleyin.
7	Nitel veri toplamayı ne zaman sonlandıracağına karar vermek	7	Veri doygunluğuna ulaşmak	7	Araştırmacı, Ses kayıt cihazı, Kamera, Bilgisayar, Yazılım	7	Nitel araştırma veri toplama ve kaydetme süreci bilgisi	7	Veri doyumuna ulaştığınız an veri toplamayı sonlandırın.
8	Toplanan verileri saklamak	8	Ham verileri yedekleme, yeterli büyüklükte ve kaliteli kayıt cihazı, katılımcıların gizliliği, veri toplama matrisi, Teyit incelemesi	8	Araştırmacı, Ses kayıt cihazı, Kamera, Bilgisayar, Yazılım	8	Elektronik araç bilgisi, veri kaydetme süreç bilgisi	8	Bilgisayar dosyalarınızı yedekleyin, kaliteli ses ve video kayıt cihazı kullanın, aksesliklere karşı önlem alın. İmha edilene kadar bilgiyi güvende tutun.
9	Katılımcıların ve araştırma mekanlarının seçimine uygun amaçlı örnekleme yaklaşımını seçmek	9	Amaçlı örnekleme, örnekleme metodolojisi, doğru örnekleme boyutu seçilmesi	9	Nitel araştırma örnekleme yöntemleri ile ilgili referans kitapları	9	Nitel araştırmada örnekleme yöntem ve teknikleri bilgisi	9	Nitel veri toplama başlamadan önce seçilen örnekleme stratejisi, veri toplama başladıktan sonra gelişen desen ile tutarlı bir yaklaşım kullanılarak farklılaşabilir.
10	Araştırma mekanını ve katılımcıları belirlemek	10	Örnekleme büyüklüğü ve araştırma mekanlarının sayısı	10	Nitel araştırma örnekleme yöntemleri referans kitapları	10	Nitel araştırmada örnekleme yöntem ve teknikleri bilgisi	10	Araştırmamızın odağına göre veri miktarının derinliğini ve genişliğini örnekleme büyüklüğü ile ters orantılı alın.
11	Katılımcılara ve araştırma mekanlarına ulaşabilmek için gerekli izinleri almak	11	Kurumsal etik kurulunun onayı, araştırma mekanındaki kilit kişiler, bilgilendirilmiş onam	11	Etik kurulu onay formu, Bilgilendirilmiş onam formu	11	İzin ile ilgili resmi ve etik süreç bilgisi	11	Araştırma mekânında katılımcılara ulaşabilmek için gerekli izin prosedürlerine uyun. Katılımcıların gizliliğini garanti altına alın.
12	Araştırma mekanına/katılımcılara erişim sağlamak ve uyum oluşturmak	12	Araştırma mekânı ve katılımcılara erişimi sağlayan aracı kilit kişiler, Karşılıklılık ilkesi	12	Araştırmacı, aracı kişi	12	Erişim ve uyum sağlamada etkili iletişim yeteneği, ikna gücü	12	Bu mekânın seçilme nedenini, ne yapılacağını; ne kadar zaman geçireceğini; araştırmacı olarak varlığının rahatsız edici olup olmadığını; sonuçların nasıl rapor edileceğini; aracı kişinin, çalışmadan kazanımının ne olacağını açıklayın.
13	Farklı stratejiler kullanarak toplanan nitel verilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlamak	13	İnanırcılık (Uzun süreli etkileşim, Derinlik Odaklı veri toplama, Çeşitlenme, Uzman inceleme, Katılımcı teyidi); Aktarılabirlik (Ayrıntılı betimleme, Amaçlı örnekleme); Tutarlılık incelemesi; Teyit incelemesi	13	Araştırma geçerliliği ve güvenilirliğine ilişkin referans kitapları	13	Araştırmanın güvenilirlik ve geçerliliğinin nasıl sağlanacağı bilgisi	13	Geçerlik ve güvenilirliği sağlamada gerekli olan stratejileri kullanın.
14	Nitel veri toplama sürecinde etik ilkelere riayet etmek	14	Veri toplama sürecindeki doğru olarak bildirilen etik prosedürler (Katılımcıların gizliliği, bilgilendirilmiş onam alma, bilgilendirme ve geribildirim, aldatmaktan sakınma)	14	Çalıştığınız kurumların komite etik düzenlemeleri, Bilgilendirilmiş onam formu	14	Etik yayın kurulundan onay, bireysel/odak grup görüşmeleri için onay hazırlama	14	Katılımcıların gizliliğini garanti altına alın, katılımcıların yazılı onayını alın.
15	Alanda karşılaşılan sorunları çözmek	15	Organizasyona giriş ve erişim kaynaklı sorunlar, Gözlem ve görüşme sürecinde yaşanan sorunlar, dokümanlar ve görsel-işitsel materyallerden kaynaklanan sorunlar, etik kaynaklı sorunlar	15	Alan sorunlarının çözümü için nitel araştırma ile ilgili referans kitapları	15	Nitel veri toplama sürecinde karşılaşılan sorunların çözümü bilgisi	15	Veri toplama sürecinde ortaya çıkabilecek sorunları tahmin edin veya çözümü için öngörülün.

EK 2: NİTEL ARAŞTIRMADA VERİ TOPLAMA SÜRECİNİN ADIMLARI

İş Gören Davranışları	Kararlar	İşaretler	Hatalar
1 Uzman, hedef odaklı, sistemli, analitik düşünen, bilinçli, yetkin, esneklik	1 Hangi araştırma desenine uygun veri toplamalıyım?	1 Bilgi, deneyim ve bilimsel araştırma yöntemlerinde referans kitap önerileri	1 Seçilen desen araştırma amacına uymayabilir, araştırma süreci uzayabilir, zaman ve emek kaybı olabilir, bu alanda çalışacak olanları yanlış yönlendirebilir
2 Profesyonel, hedef odaklı, sistemli, analitik düşünen, bilinçli, yetkin	2 Hangi veri toplama yöntem ve tekniklerini kullanmalıyım? Hangi bilgi kaynağından veri toplamalıyım?	2 Bilgi, deneyim ve bilimsel araştırma yöntemlerinde referans kitap önerileri	2 Veri tabanının zenginleşmesi, sonuçların daha geniş bakış açısıyla yapılması, alternatif yorumlara ulaşılması ve verilerin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak mümkün olmaz.
3 Etkili iletişim, analitik olmak, teknik yetenekler, empati, esneklik, dikkat	3 Veriyi nasıl toplamalıyım? Veri toplamak için hangi protokolleri kullanmalıyım?	3 Bilgi, deneyim ve bilimsel araştırma yöntemlerinde referans kitap önerileri	3 Veri toplamada kullanacağımız form amacınıza desteklemez ve toplanan veriler araştırma amacınıza hizmet etmede yeterli gelmeyebilir.
4 Empati, iyi bir dinleyici ve gözlemci, sabırlı, dikkatli, teknik yetenekler	4 Veri toplama materyallerine son şeklini nasıl vermeliyim? Veri toplama sürecini nasıl şekillendirmeliyim?	4 Bilgi, deneyim ve bilimsel araştırma yöntemlerinde referans kitap önerileri	4 Nesnellüğünüzü kaybedersiniz ve önyargılarınız sizi yanıltabilir, veri toplama süreciniz uzayabilir.
5 Kararlı, analitik düşünen, sabırlı, dikkatli, özenli, iyi bir gözlemci ve görüşmeci	5 Veri kaydetme sürecinde hangi prosedürleri kullanmalıyım? Neden?	5 Bilgi, deneyim ve bilimsel araştırma yöntemlerinde referans kitap önerileri	5 Kullandığımız veri kaydetme prosedürü veri toplamada yetersiz kalabilir, sizi amacınızdan uzaklaştırabilir.
6 Kararlı, analitik düşünen, sabırlı, dikkatli, özenli, iyi bir gözlemci ve görüşmeci	6 Derinlik odaklı veri toplamak için ne yapmalıyım?	6 Katılımcıların düşüncelerine odaklan, veri üçlemesi sağla	6 Nesnellüğünüzü kaybedersiniz ve önyargılarınız sizi yanıltabilir
7 Çalışkan, sabırlı, uzun vadeli projeleri bitirmeye adanmış, öz motivasyonlu	7 Veri toplamayı ne zaman sonlandırmalıyım?	7 Araştırmanın odağı örneklem büyüklüğü, veri miktarı, kuramsal örnekleme	7 Tekrar eden veriler size zaman kaybettirebilir ve araştırma süreciniz uzayabilir.
8 Dikkatli, sistematik, teknik yeterlilik, bilinçli	8 Topladığım nitel verileri nasıl saklamalıyım?	8 Transkripyon, Kod listesi, Temalar, teyit incelemesi	8 Araştırmadan ulaşılan yargıların, yorumların ve önerilerin ham verilerle teyidi istenebilir veya elektronik araçlardaki sıkıntılar verilerinizin yok olmasına neden olabilir.
9 Hedef odaklı, sistemli, analitik düşünen, bilinçli, yetkin	9 Hangi nitel örnekleme yaklaşımını seçmeliyim? Neden?	9 Bilgi, deneyim ve nitel araştırma yöntemlerinde referans kitap önerileri	9 Amaçlı örnekleme stratejisinin yanlış seçilmesi, araştırma mekânı ve katılımcılardan topladığınız veriler amacınızı desteklemeyebilir ve sizi yanlış yönlendirebilir
10 Hedef odaklı, sistemli, analitik düşünen, bilinçli, yetkin	10 Hangi araştırma mekânı ve katılımcılar ile çalışmalıyım?	10 Deneyim ve nitel araştırma yöntemlerinde referans kitap önerileri	10 Araştırma mekânı ve katılımcılara erişim ve onlarla bağ kurmada zorlanabilir, etkili ve derinlemesine veri toplamada sıkıntı yaşayabilirsiniz.
11 Sistemli, etik, güvenilir, emniyet odaklı	11 Katılımcılara ve araştırma mekanlarına uymak için hangi izinleri almalıyım? Neden? Kişisel güvenliğimi nasıl sağlamalıyım?	11 Alınan izindeki etik kriterlere ve katılımcıların gönüllük esasına uygun hareket etme	11 Katılımcılara ve araştırma mekanlarına ulaşmada sıkıntı ve güvenlik sorunu yaşayabilirsiniz. Katılımcıların güvenliği risk altına girebilir.
12 Etik, güvenilir, sistemli, hedef odaklı	12 Araştırma mekânı ve katılımcılara erişim ve uyumu sağlamak için ne yapmalıyım? Aracı kişiler neden önemli?	12 Karşılıklılık ilkesine uygun hareket etme, Katılımcıların aldatmama, özel hayata saygı ve zarar vermeme, gizlilik, izinlerin alınması	12 Doğru mekâna ve kişilere erişim sağlayamayabilirsiniz, doğru kişilerden toplayacağınız amacınıza uygun verilere ulaşmada zorluk yaşayabilirsiniz.
13 Güvenilir, profesyonel, dikkatli	13 Toplanan verilerin ve araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliğini desteklemek için ne yapmalıyım?	13 Çalışmanın güvenilirliği ve geçerliği için pilot uygulama yapın	13 Dergiye gönderilen yazınız güvenilirliği ve geçerliliği zayıf olduğu için reddedilebilir
14 Etik, güvenilir, emniyet odaklı	14 Sosyal bilimler araştırmaları etik kuruluna bağlı kalmak için hangi adımları izlemeliyim?	14 Etik kurulun etik düzenlemelerindeki adımlara uyun ve araştırmanızı yapmadan önce etik onay alın	14 Katılımcıların güvenliği riske girebilir, araştırma mekânının ve bireylerin istismarına yol açabilir, kötü itibar sonucu araştırmanız boşa gidebilir.
15 Dikkatli, profesyonel, öngörülü, analitik düşünen, sabırlı	15 Nitel veri toplama sürecinde alanda karşılaştığım sorunları nasıl çözebilirim?	15 Deneyim ve nitel araştırma yöntemlerinde referans kitap önerileri	15 Alanda yaşanan sorunlar etkili veri toplamanıza engel olabilir veya araştırmayı bıraktırmanıza sebep olabilir.